

Täysistunto

Keskiviikko 26.9.2018 klo 14.02—17.20

Täysistunto alkoi klo 14.02. Täysistunto päättyi klo 17.20.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Tuula Haatainen (14.02—16.00) ja puhemies Paula Risikko (16.00—17.20).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi reservipoliisista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi Hallituksen esitys HE 137/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskustelulle varataan 45 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annetussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 3. asiaan.

Keskustelu

14.04 **Sisäministeri Kai Mykkänen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyseessä on hallituksen esitys laiksi reservipoliisijärjestelmästä, ja tällä lailla säädettäisiin reservipoliisityöstä ja samalla kumottaisiin nykyinen sääntely koskien täydennyspoliisijärjestelmää. Lain soveltamisalan piiriin kuuluisivat siis poikkeusolojen ja puolustustilan lisäksi normaaliolojen häiriötilanteet. Tämä on se pääasiallinen määritelmällinen ero nykyiseen täydennyspoliisijärjestelmään verrattuna. Reservipoliisihenkilöstön käyttöönotosta päätäisi siis aina valtioneuvosto, ja laissa säädettäisiin erikseen tehtävistä, toimivaltuuksista, velvollisuuksista ja oikeudesta käyttää voimakeinoja erikseen normaaliolojen häiriötilanteissa sekä erikseen poikkeustilan ja puolustustilan aikana. [Hälinää] Myös reservipoliisiin kelpuutettavien kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin laissa, ja kun siis kuuluisi tähän reserviin, nimitettäisiin virkasuhteeseen vain valtioneuvoston käyttöönottoa koskevan kulloisenkin päätöksen [Hälinää — Puhemies koputtaa] jälkeen.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Anteeksi, ministeri. Pyydän keskusteluja käytäväksi käytävällä, jotta kuulemme ministerin esittelyn.

Miksi olemme tänään täällä viemässä lähetekeskusteluun lakia reservipoliisista? Syy on se, että meillä aidosti on realistisia tilanteita, jotka eivät kuulu poikkeustilan tai puolustustilan piiriin mutta joissa nopeasti täytyy pystyä järjestystä valvomaan käsillä ja tekijöillä, joita meillä ei tällä hetkellä poliisilla reservinä ole. Selkein esimerkki liittyy siihen, että kun meillä kolme vuotta sitten Tornion järjestelykeskusta perustettiin nopean turvapaikanhakijoiden määrän lisääntymisen vuoksi, mikä sinänsä onnistui erittäin hyvin, niin silloin jo sinänsä meidän virka-apujärjestelmä ja poliisin toimintakyky olivat määrän osalta melko koetuksella. Jos olisi tarvittu vielä isompaa operaatiota, kenties useammassa kohtaa valtakuntaa samaan aikaan, virka-apujärjestelyt Rajavartiolaitoksen, Puolustusvoimien kanssa olisivat helposti tulleet kohtaamaan rajansa volyymissa, ja juuri tämäntyyppisessä tilanteessa reservipoliisi olisi se keino, jolla nopeasti voidaan normaaliolojen poikkeustilanteissa kutsua virkaehtoiseen palvelukseen henkilöitä, jotka auttavat sitten poliisia selviytymään tammöisessä tilanteessa tehtävistään.

Vaikutuksena käytännössä tässä siis on se, että muodostetaan 1 000 hengen reservi hakumenettelyllä ja koulutukseen perustuen. Normaaliolojen häiriötilanteissa ei ole ampu-aseiden käyttövaltuuksia reservipoliisilla. Se varataan ainoastaan poikkeustilan ja puolustustilan varalle. Tällä esityksellä ei olisi vaikutuksia varsinaisen poliisin nykyisiin vastuisiin tai toimivaltaan eikä virka-apujärjestelyihin eri viranomaisten kesken. Kustannusten osalta perustamisesta arvioidaan aiheutuvan noin 2,1 miljoonan euron kertaluontoinen kustannus, ja tämän jälkeen juokseva vuosittainen kustannus olisi noin 250 000 euroa.

Mitä tehtäviä reservipoliisilla sitten olisi? Käytännössä häiriötilanteissa reservipoliisit voisivat tehdä poliisin toimintaa tukevia tehtäviä, kuten yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä kokouksissa, yleisötilaisuuksissa sekä liikenteenohjausta, myös alueiden vartiointia, kiinni otettujen kuljetuksia ja heidän vartiointiaan. Kyse on siis ennen kaikkea poliisia tukevista tehtävistä, ei suinkaan virkapoliisin tai heidän kanssaan kilpailevan reservin toimivaltuuksien laajentamisesta. Poikkeusoloissa ja puolustustilassa tilanne on toisentyypinen, ja siellä myöhemmin tehtävien toimeenpanopäätösten mukaisesti sitten reservipoliisit voisivat toimeenpanna kaikkia poliisin tehtäviä tarvittaessa.

Kelpoisuus koskisi lähtökohtaisesti yli 35-vuotiaita henkilöitä, joilla on tehtäviin sopivaa kokemusta. Voisi kuvitella, että moni hakija on esimerkiksi sotilaspoliisikoulutuksen saanut, vartijakokemusta omaava henkilö, mutta voi olla myös hyvin toisentyypistäkin kokemusta. Osaan reserviä on hyödyllistä löytää myös esimerkiksi tietotekniikan tai viestinnän alan kokemusta. Hakijoista tehdään turvallisuusselvitykset, ja ne, jotka valitaan reserviin, ovat velvoitettuja käymään läpi tätä varten järjestettävän koulutuksen.

Arvoisa puhemies! Lähdemme siitä, että tämä on tärkeä osa varautumista yhä moninaisempiin turvallisuuden välitiloihin, joissa edelleen normaalitilojen puitteissa voi syntyä yllättäviä, nopeita, nopeasti skaalautuvia tilanteita ja on tärkeää, että myös poliisilla on reservi, jolla voidaan sen toimintaa nopeastikin laajentaa, jos tarve sen vaatii.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ilmeisesti on tarvetta debattiin. Avaan debattikeskustelun. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää puheenvuoron, painamaan V-painiketta ja nousemaan seisomaan. Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Eerola.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

14.09 Juho Eerola ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri, tervehdin ihan suurella ilolla tätä esitystä reservipoliisijärjestelmästä. Kuitenkin samassa yhteydessä esitän kysymyksen. Minulla on pitkään ollut huoli siitä, että Suomessa ei ole pohjoismaiseen tasoon nähden ihan oikeita poliiseja tarpeeksi — ei pohjoismaiseen tasoon nähden eikä eurooppalaiseen tasoon nähden — ja koko tämän 2010-luvun ovat poliisien määrä ja resurssit heikentyneet. Nyt ihan viimeisinä vuosina ollaan saatu loivennettua sitä heikkenemistä. Tuhat poliisia maksaisi suunnilleen 60 miljoonaa vuositasolla. Budjettikirjaa kun katsoo, niin se on hyvin pieni luku. Nyt tiedän kuitenkin tietysti sen, että poliiseja ei ole missään varastossa meillä, vaan täystyöllisyys on. Ei ole siis reservissä heitä. Mutta poliisikoulutukseen toivoisin myöskin lisäpanostuksia ja resursseja, jotta päästäisiin edes sille pohjoismaiselle tasolle.

14.10 Timo V. Korhonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä esitys on epäilemättä järkevä ja tärkeä esitys, mutta tietysti peruslähtökohdan täytyy olla se, että kaikissa oloissa tulee varmistaa riittävä ns. oikeiden poliisien määrä. Hallintovaliokuntahan sisäisen turvallisuuden mietinnössään lähti siitä, että meidän pitää tavoitella jatkossa sitä 7 850 poliisin määrää.

Mutta kun nyt ajatellaan sitten tätä reservipoliisin käyttöä ja verrataan sitä siihen, millä tavalla täydennyspoliisijärjestelmää pystyttiin käyttämään, niin tässä esityksessä nyt lähdetään siitä, että reservipoliisin käytöstä tekee päätöksen valtioneuvosto. Minä haluan kysyä sitä, onko se kuitenkin liian raskas päätöksenteko-orgaani ja nimenomaan tämän käytettävyyden näkökulmasta.

14.12 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täydennyspoliisi on ollut järjestelmä, joka on ollut vuosikymmenet olemassa, ja sitä ei ole juuri käytetty. Sen takia tietysti hyvä kysymys on, miksi tehdään toisella nimellä, hieman erilaisilla toimivaltuuksilla oleva uudenlainen järjestelmä, kun meillä on erityisesti ihan näihin arkisiin, jokapäiväisiin ja vakituksissa työsuhteissa oleviin poliiseihin.

Ainakin kaksi kysymystä ministerille. Ymmärsin niin, että tässä ei tarvittaisi näiltä tähän työhön tulevalta välttämättä poliisin koulutusta, niin kuin aikaisemmin kuvittelin, että jos on jotenkin kyse semmoisista eläköityneistä poliiseista, mutta nyt ei tarvittaisi, ja sitten toinen kysymys on se, että tässä toiminnassa olisi kuitenkin aseenkäyttömahdollisuus joillakin edellytyksillä myöskin näille poliiseille, jotka eivät ole edes poliiseja. Nämä kuulostavat kyllä aika merkittävilta muutoksilta nykyiseen käytäntöön, kun meillä on aika tiukkaa ja toivottavasti myöskin pysyy aika tiukkana tämä aseitten käyttö.

14.13 Veera Ruoho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vuoden 2015 turva-
paikkakriisi on hyvänä esimerkkinä siitä, minkälainen on normaaliolojen häiriötilanne versus sitten poikkeustilanne, eli se raja voi olla häilyvä ja hämärtyvä. Sen takia näen kyllä hyvin tarpeellisena tämän, että valtioneuvosto on se, joka päättää sitten kuitenkin siitä reserviläispoliisin käyttöönotosta.

Kaiken kaikkiaan myöskin kiitän ministeri Mykkästä esittelystä, ja siinä varmasti tuli taklattua niitä epävarmuuksia, mitä ihmisillä on ollut tätä reserviläispoliisitoimintaa kohtaan. Tarpeellinen esitys.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

14.14 Kari Kulmala sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täydennyspoliisijärjestelmä oli meillä jo aikaisemmin olemassa. Toivottavasti reservipoliisijärjestelmästä ei tule samanlaista kuin täydennyspoliisijärjestelmä, jota ei sitten loppujen lopuksi koskaan tarvittu.

Itse hieman kritisoisin tätä 16 tunnin koulutusta, mikä ei minun mielestäni riitä yhtään mihinkään. Jos ajatellaan poliisikoulutuksen saanutta henkilöä, niin esimerkiksi käsirautojen käyttämiseenkin on jo pelkästään yhden päivän koulutus Poliisiammattikorkeakoulussa ja teleskooppipatukan käyttämiseen kahden vuorokauden. Siitä tulee jo huomattavasti enemmän kuin 16 tuntia. Ja sitten jos tähän laitettaisiin vielä etälamautin, saati sitten käsiaseen käyttö, niin koulutusta tarvitaan huomattavasti enemmän. Ministeri, onko tähän tulossa lisäkoulutusta vai ajatletteko todellakin, että 16 tunnilla pärjätään?

14.15 Markus Mustajärvi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Eero-la sivusi samaa asiaa, joka on mietityttänyt minuakin, että käytetäänkö nytten veronmaksajien rahoja, valtiosektorin resursseja väärin. Jos on tarkoitus toimia poliisien tukena, niin kai sen poliisinkin pitäisi olla ensin paikan päällä, niin että joku uusi organisaatio sitä voi tukea. Esimerkiksi Utsjoella ja Enontekiöllä ei ole paikallista poliisia ensinkään ja matka partiolla kestää noille alueille kyllä aivan riittävän kauan. Eli kysymys kuuluu niin, että jos ei ole poliisia, niin kuinka siellä voi toimia sitten reservipoliisikaan.

Toinen asia, mikä tässä hallituksen esityksessä mietityttää, on se, että valtioneuvoston asetuksella annettaisiin isot mahdollisuudet muuttaa reservipoliisin toiminnan luonnetta, välineistöä, koulutusta, kelpoisuusvaatimuksia, palvelukseen kutsumista ja sitoutumisen ehtoja ja muita menettelytapoja. Voisitteko valaista, mihin tämä vahva asetuksen valtuutus perustuu?

14.16 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tämä esitys on kannattava, sillä yli 20 vuoden historiasta huolimatta täydennyspoliiseja ei ole käytetty, ja se on ollut tietenkin myös näiden henkilöiden kannalta turhauttavaa.

Täällä on monessa puheenvuorossa nostettu esiin se huoli, että tämän reservipoliisijärjestelmän kohdalla on vaara, että sitten varsinaisen poliisitoiminnan kehittämistä ikään kuin laiminlyötäisiin, että sitä pidettäisiin syynä poliisitoimintaan kohdistuville säästötoimille tai sille, että poliisimäärää ei kehitetä tarpeen mukaan, ja toivon, että ministeri nyt kertoo erityisesti, millä tavalla varmistetaan se, ettei tätä järjestelmää käytetä tähän.

Pidän itse hyvänä, että juuri valtioneuvosto päättää reservipoliisin käyttöönotosta, niin ettei kynnys ole ikään kuin liian matala ottaa näitä reservipoliiseja käyttöön.

14.17 Pertti Hakanen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä on hyvää keskustelua käyty, ja omalta osaltani myöskin tuon pari huolenaihetta tästä esityksestä.

Ensinnäkin, voimassa oleva asevelvollisuuslakihan sanoo nimenomaan, että varusmiehistä muodostettuja virka-apuosastoja ja reserviläisiä voidaan käyttää vain tavanomaisissa virka-aputehtävissä tietyin turvallisuusrajoittein. Nyt kun on myöskin viitattu paljon siihen Tornion tilanteeseen 2015, niin jokainen meistä ymmärtää, että jos se olisi eskaloitunut huomattavasti laajemmaksi, niin olisiko meidän normaaleihin virka-aputehtäviin sijoittuneet varusmiehet olleet siihen käytettävissä, pitkäaikaiseen virka-apuun.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Siitä huolimatta minä kuitenkin haluan kysyä ministeriltä sitä, että onko yhteistyön lisäämisen mahdollisuus Puolustusvoimien kanssa nyt riittävän syvällisesti selvitetty. Kun mietitään sitä, että meillä on jatkossa koko ajan myöskin valmiusjoukoissa reserviläisiä, äärimmäisen kovan koulutuksen saaneita henkilöitä, sitoutuneena lähtemään valmiusjoukoihin, niin eivätkö myös he olisi voineet olla jatkossa tämän virka-apupyynnön piirissä? [Puhemies koputtaa] Ja toiseksi myöskin tämä reservipoliiseille oleva koulutus, jota myöskin edustaja Kulmala [Puhemies: Aika!] kyseenalaisti: hieman olen huolissani siitä.

14.18 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Turvallisuus on ennen muuta fakta, mutta myös tunne, ja tämä tunne on monessa tilanteessa järkynyt. Tässä keskustelussa on esille tullut vuoden 2015 tapahtumat, kun esimerkiksi itärajalta tuli paljon pakolaisia yli rajan, ja siihen tämä järjestelmä on erinomaisen hyvä. Tässä hyvällä tavalla minun mielestäni tuodaan esille se, että normaalioloissa se on enempi tällaista järjestyksen valvomista, liikenteenohjausta, vartiointia, ehkä kuljetusta ja tämän tyyppistä ja sitten kun tilanne menee vakavammaksi, niin mahdollisuudet myös hieman järeämpiin toimiin lisääntyvät. Tämä antaa myös meidän osaavalle ja hyvälle reserviläisjoukolle, missä on esimerkiksi paljon sotilaspoliiseja, mielekästä toimintaa ja mahdollisuuden jatkokoulutustua. Kysyisinkin teiltä, arvoisa ministeri: onko tämä 35 vuotta nyt kiiveen hakattu, vai onko mahdollista, että hyvät, entiset sotilaspoliisit esimerkiksi voisivat olla tässä mukana jo nuorempinakin?

14.19 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Omalta osaltani haluaisin myös kiinnittää huomiota tähän yleiseen tarpeeseen poliisien määrän suhteen ja niihin voimavaroihin. Näistä poliisien resursseistahan keskustelimme juuri viikko takaperin budjettiviikolla, ja siinä yhteydessä myös huolta tuotiin muun muassa siitä, että samaan aikaan kun hallitus täällä tekee alkoholilainsäädännön uudistusta tai esimerkiksi taksijärjestelmien uudistusta, lisätään tarvetta varsinaiselle poliisimäärälle ja siksi nämä määrät ja resurssit tällä hetkellä eivät ole riittävät.

Se, mistä haluan omalta osaltani sanoa, että hyvä, on se asia, mistä puhuimme lähiöpoliisin suhteen, eli nimenomaan siinä hengessä, että tuttu ja turvallinen lähiöreinikainen siellä omalla asuinalueella voi tuoda sinne tietynlaista yhteisöllisyyttä ja muutakin hyvää. Eli se on mielestäni tervetullutta.

Mutta toivoisin, että kun valiokunta kaiken kaikkiaan tätäkin esitystä käsittelee, se katsoo tämän kokonaisuuden huolellisesti itse tämän esityksen kautta mutta myös [Puhemies: Aika!] sitten ehkä laajemmin tätä poliisien tilannetta.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Edustaja Savola, ja sen jälkeen ministerin vastaus.

14.20 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan on pari kysymystä tähän liittyen:

Ensimmäinen liittyy varaamisrekisteriin, eli kuinka nämä henkilöt, jotka nyt muodostavat reservin poliisin, ja henkilöt, jotka ovat sodan ajan sijoitettuja, tullaan koordinoimaan keskenään, niin että tehtävät ovat selkeät, missä tehtävässä kunkin kuuluu olla, ja että viranomaisilla ei ole sitten sama henkilö varattuna kahteen eri tehtävään?

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Toinen kysymys liittyy siihen, että kun näitä reservin poliiseja koulutetaan, voisiko maanpuolustusjärjestöillä olla tässä roolia. Täällä viitattiin jo ampuma-aseen käyttöön. Siellä olisi hyvin paljon osaamista hyödynnettävissä siihen turvalliseen ampuma-aseen käyttöön, siihen koulutukseen, sekä myöskin tietysti paikallistuntemukseen ja muuhun turvallisuuskoulutukseen, mitä voitaisiin sen kautta tarjota. Voisiko maanpuolustusjärjestöjen osaamista hyödyntää myös reservipoliisin koulutuksessa jatkossa?

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ministeri Mykkänen, vastauspuheenvuoro 3 minuuttia, olkaa hyvä.

14.21 Sisäministeri Kai Mykkänen: Arvoisa puhemies! Kiitos hyvistä huomioista salista jo tässä vaiheessa.

Ensinnäkin täällä edustajat Eerola, Räsänen ja Korhonen ainakin kiinnittivät huomiota tähän poliisin resurssipuoleen, ja haluan vielä toistaa sen vahvasti, että vaikka meillä olisi 8 000 poliisia tai vaikka 9 000 poliisia Suomessa palkkalistoilla, niin silti tämä esitys olisi samoista syistä tarpeellinen kuin nytkin. Tällä ei kilpailla poliisien palkkamäärärahojen nostamistarpeen kanssa. Ei millään tavalla.

Mitä tulee Korhosen kysymykseen tästä valtioneuvoston päätöksenteosta, niin kun tässä on kyseessä virkaan ottaminen, ja tietyin järjestyksenpitovaltuuksin kuitenkin myös normaaliolojen häiriötilanteessa, niin silloin katsottu, että se valtioneuvoston taso tarvitaan, jotta voidaan päätös tehdä, ja sehän kuitenkin voidaan nopeasti tarvittaessa tehdä, jos tilanne sellaiseksi aidosti arvioidaan.

Edustaja Paatero kiinnitti huomiota aseenkäyttöön, ja se onkin tässä ollut jatkovalmistelussa keskeinen kysymys, että päätimme rajata ampuma-aseenkäyttömahdollisuuden kaikissa tapauksissa vain poikkeustilaan ja puolustustilaan. Eli normaaliolojen häiriötilanteessa valtioneuvosto ei voi aseistaa reservipoliiseja. Se on tässä nyt poissuljettu verrattuna luonnostilanteeseen.

Edustaja Kulmala viittasi koulutukseen, ja toki 16 tuntia on lyhyt aika. Täydennyskoulutusta on tarkoitus tälle reserville jatkuvasti järjestää. Tässä edustaja Savola viittasi myös maanpuolustusjärjestöjen rooliin, ja tämä on minusta kannatettava ajatus, että tässä valmistelun toimeenpanossa tarkastellaan tätäkin puolta. Tarkoitushan on, että asetuksella tarkemmin säädetään tästä koulutuksesta sitten seuraavassa vaiheessa.

Edustaja Heinonen viittasi tähän 35 vuoden rajaan ja Savola vastaavasti varaamisrekisteriin, ja tässä, että 35 vuotta täyttäneet ovat se aines, joka tähän hakisi, on toki vähän sekin ajatus, että paljolti myös Puolustusvoimien tarpeet on laskettu, ja jotta ei tule päällekkäisyyksiä, niin tähän reserviin nimenomaan haettaisiin sitten siinä vaiheessa kun ei ole kriisiajan sijoitus pääosin sentyyppinen. Toki tässä voidaan tapauskohtaisesti sitten liikkua, mutta juuri tämä on ollut se perusrakenne, että poikkeusoloissa ei oltaisi ainakaan liiallisesti päällekkäisten henkilöiden varassa tässä toiminnassa.

Toki aina toimitaan poliisin ohjauksessa, kuten tässä laissa todetaankin, ja asetuksenantovaltuuksia tässä on melko runsaasti — edustaja Mustajärvi niihin viittasi — juuri sen takia, että tässä on haluttu toisaalta lailla säätää selvästi tehtävistä ja toisaalta katsoa, että myös koulutus säädetään asetuksella, ja asetuksella voidaan tarvittaessa, kun tilanteet muuttuvat, näitä tarkempia sääntöjä tarkentaa, jotta pystytään reagoimaan näihin muuttuviin tilanteisiin.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Utsjoelle ja Enontekiöön on onneksi budjettiriihen tuloksena tulossa poliiseja lisää, jolloin sielläkin riittää poliiseja ohjaamaan tarvittaessa reservipoliiseja. Eli aina toimitaan poliisin ohjauksessa.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt sitten menemme puhujalistaan.

14.25 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin tuossa debatissa totesin, niin turvallisuus on varmasti ennen muuta fakta mutta se on myös hyvin vahvasti tunne ja aika monen suomalaisen kohdalla tämä tunne on viime vuosina järkkynyt erilaisista syistä, ja siinä mielessä minun mielestäni tämä esitys, jossa tähän asti käyttämättömät täydennyspoliisit tai se järjestelmä korvataan reservipoliisijärjestelmällä, on enemmän kuin tervetullut.

Ja niin kuin ministeri Mykkänen tuossa vastauspuheenvuorossaan esille toi, niin aina-kaan itselleni, kun esitykseen ja sen taustamateriaaliin tutustuin, ei syntynyt sellainen kuva, että tällä millään tavalla oltaisiin korvaamassa esimerkiksi sitä, että meillä tarvittaisiin oikeita poliisimiehiä tai poliisinaisia lisää, niin kuin tarvitaan, vaan tämä on nimenomaan poikkeustilanteisiin luotu järjestelmä, mitä ei korvaisi sekään, että meillä olisi 9 000 tai 10 000 poliisimiestä tai poliisinaista, vaan järjestelmä sellaiseen tilanteeseen, missä nimenomaan tarvitaan poikkeuksellisen paljon ja ehkä nopeastikin isompia joukkoja. Tässä on hyvä hyödyntää meidän osaavaa reserviämme, entisiä sotilaspoliisejamme.

Sain myös vastauksen tuohon, mikä itseäni jäi mietityttämään: tämä 35 vuoden tietynlainen alaikäraja. Siihen löytyi ministeriltä hyvä, perusteltu vastaus, että siihen asti miehet ja naiset ovat pääasiassa Puolustusvoimien reservin tehtävissä ja sitten tulisivat sitä kautta tänne mutta poikkeustilanteissa voitaisiin toimia toisellakin tavalla esimerkiksi naistenkin kohdalla.

Turvallisuustilanne on muuttunut merkittävästi, ja tässä esityksessä esille nousevat nimenomaan sellaiset tilanteet, kuten esimerkiksi laajan maahanmuuton tilanne, jolloin poliisin voimavaroja täytyisi vahvistaa tai kun esimerkiksi terrorismin uhka-arviota on nostettu väliaikaisesti sellaiselle tasolle, että poliisin voimavarat ovat koetuksella. Ja ne ovat koetuksella, vaikka meillä olisi 1 000 tai 2 000 poliisia enempi kuin tällä hetkellä, mitä tietysti pitää tavoitella, tuon varsinaistenkin poliisien määrän korottamista.

Reservipoliisit eivät toimisi itsenäisesti vaan ammattipoliisin apuna ja välittömässä ohjauksessa. Se on varmasti tärkeää, että näin toimitaan, ja siihen tämä koko järjestelmä tähtääkin eli nimenomaan siihen, että tuodaan avuksi rinnalle toimimaan väkeä lisää. Laissa säädetään reservipoliisihenkilöstön tehtävistä, myös toimivaltuuksista, velvollisuuksista ja toisaalta myös oikeudesta käyttää voimakeinoja normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeustilan ja puolustustilan aikana. Tässä käydään hyvällä tavalla läpi ne erilaiset tilanteet eli normaaliolojen häiriötilanne, missä reservipoliisit tekisivät vain poliisin toimintaa tukevia toimenpiteitä, kuten yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä esimerkiksi yleisissä kokouksissa tai yleisötilaisuuksissa ja liikenteenohjausta ja myös eristettyjen alueiden vartiointia ja mahdollisesti kiinniottojen kuljetuksia ja muuta vartiointia, mutta sitten, kun tilanne menisi eteenpäin poikkeusoloissa ja puolustustilassa, nämä reservipoliisit voisivat tehdä kaikkia poliisin tehtäviä, ja varmasti se on tilanne, missä silloin oltaisiin jo hyvin erilaisessa ja vakavassa tilanteessa. Reservipoliisin aseenkanto-oikeus rajoittuisi siis vain poikkeusoloihin ja puolustustilaan, ei siis näihin normaaliolojen häiriötilanteisiin.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Tähän on lopulta nyt esitetty otettavaksi mukaan 1 000 henkilöä — muistaisin, että jos-sain vaiheessa 2 000:kin puhuttiin. Tämä on hyvä lisä, hyvä joukko. Toivotaan, että heidät pystytään kouluttamaan, niin kuin tuossa edustaja Savola esille toi, esimerkiksi MPK:ta hyödyntäen. Uskon, että siinä hyötyisi itse asiassa kumpikin puolikas, tämä reservipoliisi-järjestelmä kuin Puolustusvoimien reserviläistoiminta, kun näitä koulutuksia voitaisiin yh-distää. Ja uskoisin, että varmaan voisi olla hyvinkin todennäköistä, että tilanteet olisivat sellaisia, että niissä olisi näitä molempia tai kumpaankin joukkoon kuuluvia henkilöitä mahdollisesti silloin toimimassa, kun tätä järjestelmää tarvittaisiin.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että tämä järjestelmä saadaan käyttöön. Uskon, että tämä osaltaan vahvistaa myös sitä tavallisen suomalaisen arjen turvallisuudentunnetta.

14.30 Markus Mustajärvi vas: Arvoisa puhemies! Sisäministeri otsikoi omassa tiedot-teessaan, että reservipoliisi olisi poliisin apuna yllättävissä, poikkeuksellisissa ja tilapäisissä tilanteissa. Tämä kevytpoliisin mahdollinen käyttö muuttuneessa turvallisuustilanteessa ja poliisin toimintakyvyn vahvistamiseksi kuulostaa vähintäänkin oudolta, kun Lapissa kaikissa kunnissa, esimerkiksi Utsjoella ja Enontekiöllä, ei ole paikallista poliisia lainkaan ja poliisipartioitten aika menee ajellessa sinne ja tänne laajassa maakunnassa. Se, mihin pitäisi saada varmuus, on, että jokaisessa kunnassa on ainakin se yksi partio paikan päällä. Ja se, jos ei ole, on turvallisuushuoli, jos mikä.

Täydennyspoliisikokeilu ei antanut kovin hyvää kuvaa toiminnan perusteista, ja nyt tämän uuden esityksen suhteen pitäisi olla erityisen huolellinen ja varovainen. Pelkkä poliisin reservin luominen ei ole peruste, jos ei kyetä osoittamaan todellista tarvetta. Vai kul-keeko logiikka niin, että jos täydennyspoliisille ei ollut tehtäviä, niin nyt niitä luodaan reservipoliisille?

Suomessa poliisin ammatin arvostus viimeaikaisista ikävistä tapahtumista huolimatta on hyvin korkealla, ja aivan aiheesta. Se perustuu siihen, että turvallisuudesta vastaavilla viranomaisilla on selkeät oikeudet ja velvollisuudet sekä tarkkaan rajatut tehtävät, ja niin tulee olla jatkossakin.

Poliisin, Tullin ja Rajan yhteistyö on toiminut hyvin, eikä senkään yhteistyön kehittämi-sen raja ole tullut vielä vastaan. Sen lisäksi jo nyt voidaan häiriötilanteen aikana käyttää esimerkiksi asevelvollisuuttaan suorittavia henkilöitä, Puolustusvoimien henkilöstöstä pu-humattakaan, tukemaan poliisin toimintaa. Onhan Suomen valtion alueella nähty norjalai-sia poliiseja konepistoolit esillä pysäyttämässä ja tarkastamassa rehellisiä Suomen kansa-laisia. Koulutusvaatimus reservipoliisille on vaatimaton ottaen huomioon esimerkiksi po-liisikoulutuksen vaatimukset tänä päivänä.

Arvoisa puhemies! Tätäkin hallituksen esitystä leimaa löysien käsitteitten käyttö, joilla sitten perustellaan kaikki mahdollinen, esimerkiksi normaaliolojen häiriötilanne. Voisiko esimerkiksi yleislakko ja/tai työsulku täyttää seuraamuksineen normaaliolojen häiriötilan-teen tunnusmerkit?

Tässä esityksessä perustellaan uhkakuvia ihan samoin sanoin kuin siviili- ja sotilastie-dustelulakiesityksessä. Kuinka reservipoliisia käytettäisiin esimerkiksi kyberuhkien ja in-formaatiovaikuttamisen tilanteissa? Normaaliolojen häiriötilanteissa reservipoliisilla olisi riisuttunakin laajat oikeudet käyttää voimankäyttövälineitä. Etälamauttimella ja kaasusu-muttimellako tällaisia uusia uhkia vastaan käydään? Perusteettomia uhkakuvia on lietsottu viime aikoina aivan riittävästi.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Hallituksen esitystä on perusteltu myös niin, että reservipoliisien tarkoituksena on vapauttaa ammattipoliiseja poliisin ydintehtäviin. Pitääkö tästä vetää johtopäätös, että poliiseja ei riitä normaaliolojen aikaanakaan häiriötilanteessa hoitamaan sitä perustehtäväänsä? Minun mielestäni voi mennä vieläkin pidemmälle ja tunnustaa, etteivät poliisin resurssit ja miehitys riitä aina turvaamaan edes kansalaisten arjen turvallisuutta ainakaan maan reunaluodeilla ja harvaan asutuilla alueilla. Poliisin ydintoimintojen ja poliisipalveluitten saatavuuden turvaaminen tulee aina ennen tällaisten väkisin väännettyjen reservipoliisimallien resurssioimista. Nämäkin pelimerkit olisi voinut kohdentaa poliisien perustoimintaan.

14.34 Merja Mäkilä-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Olen lukenut tämän lakiesityksen hyvin ylimalkaisesti, myönnän sen suoraan, mutta lukiessani mietin asiaa hiukan laajemmasta näkökulmasta. Meillä on nimittäin tapahtumassa mielenkiintoinen muutos yhteiskunnassa ja työelämässä, josta ei ole mielestäni tarpeeksi avoimesti puhuttu.

Arvostan itse ammattitaitoa, koska minun mielestäni se on useimmiten toiminnan laadun tausta ja se luo kansalaisille turvallisuutta, jos ja kun voidaan olla varmoja, että kussakin työssä on osaavia ja ammattitaitoisia ihmisiä. Siksi olenkin hämmästynyt yleistyvästä toimintatavasta tai ajattelumallista, jossa ammatillaisia voisi korvata melkein kenellä tahansa: Takseja voi nykyisin ajaa kuka tahansa. Vanhustyössä turvpuhelinikäntejiä voivat hoitaa lyhyen vartijakoulutuksen saaneet henkilöt. Valvirahan on suhtautunut kielteisesti tähän toimintaan, mutta näin tänä päivänä tapahtuu — vartijat tekevät vanhustyössä turvpuhelinikäntejiä. Myös ammatillisessa koulutuksessa opettajia on irtisanottu ja palkattu tilalle ohjaajia. Ja nyt siis tämän lakiesityksen mukaan poliisienkin tehtäviä ajatellaan voitavan siirtää lyhyen kurssin käyneille reservipoliiseille.

Olemmeko tehneet tietoisesti yhteiskunnassamme päätöksen toimia näin? Turvallisuus on tärkeä asia, ja poliisit ovat merkittävä toimija tässä turvallisuustyössä. Poliisin tehtävät kuuluvat asianmukaisesti koulutetuille ja virkavastuulla toimiville poliisiviranomaisille. Reservipoliisijärjestelmä ei myöskään tuo helpotusta poliisin resurssipaineisiin, ja toisaalta onhan meidän huomioitava myöskin se, että näiden reservipoliisien kouluttaminen ja varustaminen vaatii kyllä ihan omia resursseja.

Arvoisa puhemies! Kun nyt asia siirtyy valiokuntaan pohdittavaksi, niin toivon valiokunnassa huolellisesti paneuduttavan kolmeen kysymykseen: Ensinnäkin, onko tämän järjestelmän luomiselle todellinen tarve? Toiseksi, jos on, niin onko tämä koulutus riittävä, mikä tähän on ajateltu? Tämä kurssimuotoinen koulutus vaikutti kovin lyhyeltä. Ja kolmanneksi, onko tehtävien rajausta tehty riittävän tarkasti? — Kiitos.

14.37 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys on todellakin kannatettava, ja täydennyspoliisijärjestelmään verrattuna tässä mielestäni on se myönteinen asia, että nyt myös huomioidaan mahdolliset normaaliolojen häiriötilanteet, jotka puuttuivat täydennyspoliisien käytön mahdollisuuksista.

Mutta kyllä edelleenkin kannan sitä samaa huolta, joka on noussut täällä useassa puheenvuorossa esiin, millä tavalla tämän järjestelmän luominen vaikuttaa niihin resursseihin, joita varsinaiselle poliisille suunnataan. En aivan vielä vakuuttunut näistä ministerin kommentteista, koska tosiasiahan on se, että meillä poliisimäärä joka tapauksessa on tällä hetkellä riittämättömällä tasolla, ja jos ajatellaan niitä normaaliolojen häiriötilanteita, niin toivon, että kovin lieville tilanteissa ei tulisi tarvetta turvautua sitten reservipoliisiin, vaan meillä olisi omat poliisivoimat, jotka kykenisivät sellaiset tilanteet hoitamaan.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Sitten toisaalta jos muistetaan vuoden 2015 suurta turvapaikanhakijoiden määrän lisääntymistä, niin kyllähän on tosiasia, että poliisi joutui silloin, kuten muutkin viranomaisemme, todella tiukille. Tämä on mielestäni yksi esimerkki sellaisesta tilanteesta, jossa ehkä tuo raja olisi jo ylittynyt. Joka tapauksessa on hyvä, että valtioneuvosto sitten aikanaan sen harkinnan tekee.

14.39 Veera Ruoho kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Räsänen ajatus siitä, että poliiseja ei ole tarpeellinen määrä Suomessa, on varmasti oikea, ja varmasti edustaja Räsänen entisenä sisäministerinä sen arvion on oikein tehnyt, ja olemme varmasti siitä yhtä mieltä täällä, uskon, että koko sali.

Turvallisuustoimintaympäristön muutos on yleisesti todettu tosiasia. Kansainvälinen turvallisuustilanne on heikentynyt, ja sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajapinnat ovat yhdessä. Tällä hallituksen esityksellä reserviläispoliisista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi osaltaan vastataan niihin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden uhkiin, joita turvallisuusympäristön muutos aiheuttaa häiriötilanteista, normaalioloista aina poikkeustilanteisiin.

On todettava heti alkuun, ettei tämä reserviläispoliisi todellakaan korvaa poliisia eikä muuten myöskään sitä poliisipulaa. On tärkeää, että kriisitilanteissa tai sen uhan alla häiriötilanteissa poliisi voi keskittyä ydintehtäviinsä, kun taas reserviläispoliisi on siinä sitten samanaikaisesti tukena tilanteen hallintaan saattamisessa ja sen ylläpitämisessä.

Meillä Suomessa on paljon ihmisiä, joita tämä reserviläispoliisitoiminta kiinnostaa, ja ihmiset aina kyselevät, olisiko heillä sitten kenties mahdollisuutta toimia tämmöisissä tehtävissä. Suoritettu asevelvollisuus ja sen puitteissa saatu koulutus on hyvä pohja. Muistetaan kuitenkin, että Puolustusvoimilla on oma sisäinen tarve liittyen esimerkiksi sotilaspoliisikoulutukseen.

Mutta erilaisissa poikkeustilanteissa ja häiriötilanteissa meillä on varmasti käyttöä laajastikin eri ammattialueen osaajille. Kyber-uhka-ajassa ajatellaan it-osaajia. Muistutan mielelläni siitäkin, että nykyään kun ihmisen elinajanodote on ottanut isoja harppauksia, ihmiset elävät pidempään, ja mikä tärkeintä, pysyvät toimintakykyisinä yhä iäkkäämpinä. Tämä näkyy siten, että meillä on tälläkin hetkellä terveitä, hyväkuntoisia eläkeläispoliiseja, raja- ja tullimiehiä, joilla pää leikkaa kuin partaveitsi ja taustalla on valtavan tärkeä ammattilaisen työkokemus, samoin esimerkiksi vartijat, järjestyksenvalvojat ynnä muut.

Arvoisa puhemies! Huolta on aiheuttanut reservipoliisin rahoitus. Tähän lyhyesti totean sen, mikä täällä on tullut esille, että keskeistä on se, että se rahoitus, mikä tarvitaan siihen jatkokoulutukseen, ei syö poliisin omia toimintamenoja.

Arvoisa puhemies! Minä kannatan tätä hallituksen esitystä. Toivon, että nämä tietyt huolet, mitä täällä on tullut, otetaan vielä huomioon.

Edustaja Mustajärvelle toteaisin sen, että näen erittäin kaukaa haetulta ajatukset siitä, että reserviläispoliisia käytettäisiin lakkojen hillitsemiseen tai mitä sieltä tulikaan. — Kiitos.

14.43 Mika Raatikainen ps: Arvoisa rouva puhemies! Tarve reservipoliisille on todellinen tällä hetkellä, koska tämä salillinen ihmisiä täällä ei ole saanut oikeiden poliisien resursseja kuntoon, eivätkä mitkään edellisetkään salit aikaisempien vuosien aikana — vaikka puheet ovat mukavia, teot eivät puhu puolestaan.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Joka tapauksessa Suomelle ja sen lähialueille turvallisuusympäristön muutos tekee turvallisuustilanteesta vaikeasti ennakoitavaa. Suomessa on uusia uhkia. Poliisin on tietenkin varauduttava riittävästi. Sisäiseen turvallisuuteen kohdistuu uusia epävarmuustekijöitä, ja yhteiskunnan yleinen kriisinkestokyky joutuu mahdollisesti uudentalaiselle koetukselle. Kansainvälinen terrorismi, kyberuhat, laajamittainen laiton maahantulo ovat suurimpia muutoksia turvallisuusympäristössä.

Reservipoliisijärjestelmä olisi osa poliisin varautumista. On hyvä, että myös poliisilla olisi käyttökelpoinen reservi yllättäviä yhteiskunnallisia tilanteita varten. Vaikka reservipoliisijärjestelmää tarvittaisiin ennen kaikkea poikkeusoloissa, järjestelmää olisi mahdollista hyödyntää myös normaaliolojen häiriötilanteissa. Tässä on kuitenkin oltava tarkkana. Ei voi olla niin, että niin sanottujen oikeiden poliisien määrä pidetään jatkossakin Euroopan ja maailman mittakaavassa naurettavan alhaisena sillä verukkeella, että on olemassa reservipoliisijärjestelmä.

Häiriötilanne ja poikkeusolojen tilanteet on syytä määritellä tarkasti mutta joustavasti. Ehdotuksessa on mielestäni hyvä täsmennys, että reservipoliisijärjestelmä voitaisiin ottaa käyttöön normaaliolojen häiriötilanteissa, jotka sitovat poliisin omat resurssit tilapäisesti. Esimerkkinä voidaan mainita täällä jo aikaisemminkin mainittu turvapaikanhakijoiden ja turvapaikkashoppailijoiden laajamittainen maahanvyöry vuosina 2015—2016 ja siihen liittyvät poliisin tehtävät, mitkä edellyttivät poliisia löytämään ja palkkaamaan lisäresursseja sekä hyödyntämään virka-apua. Tuolloin tapahtunut laajamittainen maahanvyöry työllistää poliisia edelleen. Reservipoliisihenkilöstö voitaisiin käyttää esimerkiksi laajamittaisten ja hallitsemattomien rajatilanteiden yhteydessä, joissa poliisin omat henkilöresurssit eivät ole riittävät.

Esityksen ehkä hieman kyseenalainen kohta on se, että siellä mainitaan seuraava: ”Poikkeusoloissa ja puolustustilassa reservipoliisit voisivat myös käyttää kaikkia poliisin toimivaltuuksia ja voimakeinoja.” Se kuulostaa aika oudolta. Täällä on aikaisemmin mainittu koulutuksen lyhyys, mikä oli siis joitakin tunteja — pari, kolme työpäivää käytännössä. Mielestäni tulisi kuitenkin tehdä selväksi, että poliisi on keskeisin toimivaltainen viranomainen, jonka tehtävänä on ylläpitää sisäistä turvallisuutta, ja siksi poliiseja olisikin koulutettava ja palkattava huomattavasti nykyistä enemmän. Yhteiskunnan tärkein perustehtävä on turvata kansalaistensa turvallisuus ilman turvallisuuden alennusmyyntiä.

On kuitenkin hyvä, että esityksessä todetaan, että normaaliolojen häiriötilanteessa reservipoliisit suorittaisivat sellaisia tehtäviä, jotka eivät edellytä syvälle perusoikeuksiin puuttuvia toimivaltuuksia tai voimakeinojen käyttöä. Normaaliolojen häiriötilanteissa reservipoliisit toimisivat ensisijaisesti sellaisissa tehtävissä, että he voisivat vapauttaa poliisimiehiä poliisin ydintehtäviin. Yleisesti ottaen reservipoliisin tehtävät olisivat vaara- ja onnettomuustilanteiden eristäminen, muu vartiointi, laajoilla alueilla tapahtuva järjestyksenpito, evakuointiin liittyvä liikenteenohjaus sekä muut tukitehtävät. Reservipoliisit voisivat käyttää toimivaltuuksiaan hyvin rajoitetusti tehtäviensä hoitoon ja heidän pitäisi toimia poliisin ohjauksessa ja apuna. Näin ollen reservipoliisit eivät voisi itsenäisesti käyttää poliisin toimivaltuuksia, mikä on mielestäni hyvä täsmennys. Reservipoliisit saisivat peruskoulutuksen tehtävää varten, jonka jälkeen toimintakykyä ylläpidettäisiin säännönmukaisilla vuosittaisilla koulutustilaisuuksilla sekä kohdennetuilla koulutuksilla ja harjoituksilla. Kouluttautumisvelvollisuutta ohjaisi reservipoliisina toimivan tausta ja muu kokemus. Esimerkiksi sotilaspoliisikoulutuksen saaneen henkilön kouluttautumisessa voitai-

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

siin ottaa huomioon saatu voimakeinojen käytön koulutus ja toisaalta poliisikoulutuksen saaneiden ei tarvitsisi suorittaa reservipoliisin peruskoulusta, tietenkään.

On varsin järkevä ajatus, että saadulla koulutusta olisi vaikutusta siihen, mihin tehtävään kukin yksittäinen reservipoliisi voitaisiin asettaa ja mitä toimivaltuuksia hänelle voitaisiin antaa. Oikeus käyttää voimakeinoja edellyttäisi, että henkilö olisi saanut niihin vastaavan koulutuksen, aivan kuten poliisimiehetkin.

Arvoisa puhemies! Turvallinen, korruptoitumaton ja avoin yhteiskunta on tärkeä edellytys hyvinvoinnillemme. Siksi kannatan kaikkia esityksiä, mitkä tukevat yhteiskunnan sisäistä ja ulkoista turvallisuutta. — Kiitos.

14.49 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Olen poliisiasian neuvottelukunnan varajäsen ja saan hyvin tarkkaa tietoa poliisin tilanteesta — kiitos sille elimelle, joka hyvin pitää meitä koko ajan informoituna.

Tästä on helppo sanoa, että me kaikki suunnillemme, voisi näin olettaa, tiedämme, että meillä on poliisien määrässä merkittävä vaje tällä hetkellä. Myös sisäministeri on tästä tietoinen.

Puhemies! Kannatan kyllä tätä esitystä, tälle on monenlaista erilaista käyttötarvetta, ja on hyvä, että tämä esitys on täällä ja että vielä sitten valiokunnassa sen käyttötarkoitukset ja muut koulutusmuodot tarkentuvat. Näin toivon.

Poliisien määrää tulisi siis lisätä. Tämä esitys ei tätä tarvetta poista. Se on myös tullut täällä monessa puheenvuorossa esille. Poliisin työ on vaativaa ja monipuolista, johon on myös tehtävän vaatima koulutus. Tämä esitys vastaa lähinnä äkillisesti syntyneeseen häiriötarpeeseen tai johonkin muuhun palvelutarpeeseen, jossa tällainen kevytpoliisivirka olisi mahdollinen. Mutta yhdyn tähän huoleen, joka täällä on jo monessa puheenvuorossa todettu, että on se riski, että tällä järjestelmällä ikään kuin aletaan korvata sitä todellista henkilöstötarvetta, joka poliisissa tällä hetkellä on.

Olin hiljattain Espoon pääpoliisiasemalla ja siellä kuulusteluosastolla, ja osastolla oli käsittämätön miehitys: yksi henkilö, yksi varahenkilö ja yksi opiskelija. Ja kun yksi lähti syömään, niin sitten kaksi oli ihmeissään ja suurimmassa osassa asioita he joutuivat sanomaan, että joudutte odottamaan sitä henkilöä, joka juuri nyt on syömässä. Kun sitten lopulta monen, monen tunnin päästä pääsin omaa asiaani hoitamaan, kysyin tältä poliisilta, miksi tämä tilanne on tällainen Espoon kokoisessa kaupungissa. Hän katsoi minua ja sanoi: teidän pitäisi kysyä sitä sieltä Arkadianmäeltä. Sanoin hänelle, että teillä on nyt mahdollisuus purkaa huolenne, sillä tulen sieltä Arkadianmäeltä. Hän purki sitten tätä todellisuutta, että kuinka paljon heiltä on leikattu määrärahoja viime vuosien aikana, mikä on tarkoittanut suoraan henkilöstömäärän vähennystä. Kyllä tämän huolen pitäisi meillä kansanedustajilla nyt olla yhteinen siitä, että jollakin aikajaksolla ottaisimme sen päämäärän, että poliisien määrä on sellainen, että he pystyvät oman tehtävänsä hyvin hoitamaan, eikä ole mielekästä sekään, että pienen asian hoitamiseksi jollakin poliisilaitoksella kansalainen joutuu neljä tuntia odottamaan eikä ole edes varma, että saa sinä päivänä asiansa hoidettua.

Tähän meidän pitäisi nyt yhdessä puuttua — samalla, kun totean, puhemies, että tämä esitys ei ole huono esitys. Mutta tämä huoli, että tämä vie nyt huomion siitä todellisesta tarpeesta, on aiheellinen ja suuri. — Kiitoksia. [Pertti Salolainen: Laukkanen puhui asiaa!]

14.52 Sirpa Paatero sd: Arvoisa rouva puhemies! Turvallisuus on tässä viimeiset viikot ja kuukaudet, jos katsoo tämänkin päivän esityslistaa, ollut aika suuressa keskustelun tar-

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

peessa. Siihen tarvitaan erilaisia välineitä. Turvallisuuden lisäämiseksi tarvitaan niitä välineitä, joista täällä puhuttiin viime viikolla, elikkä ratkaisuja henkilöstövajaukseen esimerkiksi kuntapuolelle niin, että ihmiset saavat palveluja, tai toisaalta siihen, että ihmiset eivät tipu erilaisiin loukkuihin, on se sitten työttömyyden, sairauden tai jonkun muun asian vuoksi. Siinä kohtaa kun taloudelliselta ja palveluiden puolelta ihmisen olo on turvallinen, siten että tuntee kuuluvansa tähän yhteiskuntaan, turvallisuudentunne on kaikkein paras. Sitten tarvitaan aina tämä niin sanottu kova puoli, elikkä poliisit, rajavallat ja puolustusvoimat ja muut.

Tähän esitykseen liittyen minulla on monta kriittistä kohtaa. Aloitan siitä, että täällä ministeri äsken totesi, että tämä ei ole pois poliisien muulta osuudelta, että siitäkin huolimatta, että meillä on poliiseja riittävästi, tätä tarvitaan. Haluaisin kuulla, ja kysyn tämän kyllä valiokunnassa, miten poliisit suhtautuvat siihen, että yli 2 miljoonaa euroa sijoitetaan nyt tähän järjestelmään ja sen jälkeen joka vuosi vähintään 250 000. [Antero Laukkanen: Hyvä kysymys!] Elikkä mitä tällä summalla pystyttäisiin saamaan sinne virkaatekevien, pysyvissä työsuhteissa olevien poliisien toimintaan? Se on ensimmäinen kysymys.

Toinen liittyy siihen, kun täällä on viitattu Tornion tilanteeseen tai Nokian vesikriisiin tai muuhun. Meillä on hyvä järjestelmä ollut tähän mennessä, ja sinne on nyt itse asiassa lisätty voimavaroja tai mahdollisuutta käyttää niin rajavallan kuin puolustusvoimien ihmisiä ja jopa ihan varusmiehiä erilaisissa tilanteissa, joihinkin tarvitaan niin sanotusti miestä tai naistyövoimaa sinne paikan päälle, ja kaikki ovat silloin toimimassa virkasuhteisten alaisina.

Tässä lisäkritiikkiä on esitetty, minä ja muut, siitä — asia tässä jäi edelleen epäselväksi — että tähänhän taustalle ei tarvita muuta kuin kiinnostus toimia poliisina, halu toimia poliisin tehtävissä, elikkä ei vaadita aikaisempaa koulutusta, ei vartijan koulutusta, ei sotilaspoliisin koulutusta, ei poliisin koulutusta, ja sitten tämä koulutuksen määrä, 16 tuntia, suhteessa tähän. Vaikka senkin jälkeen tietenkin toimitaan ammattipoliisien alaisuudessa, niin kuulostaa hieman epämääräiseltä tai jopa haastavalta päästää 16 tunnin koulutuksella semmoiset ihmiset, joilla on vain kova kiinnostus, halua toimia poliisina.

Sitten vielä tässä oli se kysymys, että näihin liittyy myöskin aseenkäyttömahdollisuus. Aseenkäyttömahdollisuus ei ole sidottu edes siihen aiempaan koulutukseen. Ministeri äsken vastasi, että siihen pitää olla valtioneuvoston päätös siinä kohtaa, kun tilanne on niin kriittinen, mutta ajatelkaa tilannetta, että meille ilmoittautuu tähän vapaaehtoisjärjestelmään 16 tunnin koulutuksella ihminen, jolla itsellään on aseenkantolupa, ja sittenhän hän saa toimia niin kuin poliisina pyssyn kanssa. Kärjistän, tämä on ääriesimerkki, mutta sen tämä laki mahdollistaa. Enkä ole aivan varma, haluanko olla todellakaan kannattamassa tällamoista lakia tähän Suomenmaahan.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 14.57.

Keskustelua jatkettiin kello 17.07.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Puhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn 2. alakohdan käsittelyä. Keskustelu siis jatkuu.

17.08 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin täytyy — valitettavasti ministeri ei ole nyt paikalla — antaa hallitukselle kiitosta siitä, että hallitus myöntää tällä esityksellä sen, että Suomessa on aikamoinen poliisipula tällä hetkellä. Se, että tuohon eteen pannaan sana ”reservi”, ei tee lisää oikeita poliiseja tähän maahan, vaikka niitä tarvittaisiin. Sen sijaan sana ”reservi” antaa ymmärtää, että kyse on oikeista poliiseista, jotka eivät ole työelämässä, jotka voidaan reservistä ottaa silloin, kun tarvitaan, käyttöön.

16 tunnin koulutuksella poliisiksi on poliisin ammattia ja koulutusta halventavalta kuulostava, kalskahtava merkitys. Poliisin ammatti on kuitenkin sellainen, missä täytyy olla hieman psykologista silmää, sosiaalipsykologisia ominaisuuksia, täytyy olla voimaa ja täytyy olla harkintaa. Henkilökohtaisesti pohdin sitä, miten näiden reservipoliisien, jos niitä nyt sitten tulee, psykososiaalinen soveltuminen tällaiseen työhön mitataan ja katsotaan. Siellä joka tapauksessa ollaan tekemisissä ihmisten kanssa ja valitettavasti varmaan joudutaan joskus käyttämään voimakeinojakin, ja kuinka pitkälle siinä sitten mennään, niin se on asia, jota on varmasti pohdittava.

On myöskin muistettava se, että reservipoliisikaan ei ole ilmainen poliisi. Tämän ylläpito maksaa, ja tässä tulee ilman muuta mieleen se, eikö silläkin rahalla voitaisi kehittää korttelipoliisitoimintaa. Meillä esimerkiksi Pohjanmaan poliisien neuvottelukunta, jonka jäsen olen, on ottanut kantaa nimenomaan sen takia, että korttelipoliiseja pitäisi saada eri puolille. Meillä on ollut jonkin verran Pohjanmaalla sellaista, että on kotiintuloaikoja laitettu nuorille, mutta korttelipoliisi on kuitenkin semmoinen, joka niin kuin rauhoittaisi sitä tilannetta. Nyt on tätä reservipoliisia puolusteltu muun muassa näillä maahanmuuttokysymyksillä ja -asioilla. Henkilökohtaisesti kyllä katson, että jos on korttelipoliisi, niin se rauhoittaisi kyllä erilaisia asuma-alueita ja se auttaisi osaltaan myöskin kotoutumaan ja hyväksymään niitä sääntöjä, niitä yhteisiä pelisääntöjä, joita meillä Suomenmaassa on. On ilman muuta selvä asia, että kun ihmiset tulevat muualta, toisenlaisista kulttuureista, niin he eivät varmastikaan tiedä kaikkea eivätkä tunne meidän sääntöjämme, mutta ne voisivat tulla siinä paremmin tutuksi, ja samalla ehkäisisimme sellaisia toimia, mitä esimerkiksi naapurimaassa Ruotsissa on viime aikoina ollut.

17.10 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tausta ja tarvehan tälle esitykselle kumpuaa siitä, että mikäli sattuu jotain ennakoimatonta, johon nykyisillä poliisiresursseilla ei pystyttäisi vastaamaan, tai jos niitä tarvittaisiin jossain muualla, niin olisi hyvä, jos Suomessa olisi käytössä tällainen pooli, jota voitaisiin sitten tiukan paikan tullen myös apuun hälyttää. No, meillähan Suomessa nyt yli 20 vuotta on ollut käytössä jo tämä täydennyspoliisijärjestelmä, mutta sitä valitettavasti missään tilanteessa ei ole käytetty, ja siinä mielessä onkin varmaan ihan oikeutettua, että se tuntuu vähän ihmeelliseltä, että meillä toimiva järjestelmä on ja luodaan jotain uutta. Mutta, arvoisa puhemies, asia ei varmaan ole aivan näin yksinkertainen, vaan on ihan perusteltuja tarpeita tällaiselle järjestelmälle, mutta on toivottavaa, että nyt sitten kun hallintovaliokunta alkaa tämän yksityiskohtiin paneutumaan, jokainen yksityiskohta huolella kammataan läpi ja katsotaan todella se, että vastaa-ko nyt esitetty malli siihen tarpeeseen, joka meillä sitten sisäisen turvallisuuden osalta on.

Sisäisen turvallisuuden kokonaisuuden osalta — kun poliisi on kuitenkin sitä kovaa ydintä — on tietenkin valitettavaa, että Suomessa tilanne on se, että kun verrataan muihin

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Pohjoismaihin, meillä poliiseja on paljon vähemmän, ja senhän takia viime viikollakin budjetin lähetekeskustelun yhteydessä oikeastaan jokaiselta eduskuntaryhmältä kumpusi se huoli, että tarvittaisiin vähän pitkäjänteisempää suunnittelua ja päätöksentekoa siihen, että pystyisimme poliisimäärässäkkin kipuamaan lähelle muita Pohjoismaita.

Arvoisa puhemies! Tämä reservipoliisijärjestelmään nyt ei poliisin nykyresursseja auta, ja jonkun verran totta kai tämänkin järjestelmän ylläpitoon pitää sitten rahaa laittaa, ja täytyy varmaan sekin punninta katsoa, että ei nyt ainakaan sitten se resurssi, jota tämä uusi järjestelmä tarvitsee, ole pois perinteiseltä poliisityöltä.

Arvoisa puhemies! Täällä keskustelussahan on moni nostanut myös huoleksi sen, että millä tavalla sitten niin velvollisuudet kuin oikeudet on tässä tapauksessa henkilöiden osalta määritelty ja onko sitten jokaisella henkilöllä kuitenkin tehtävien vaatima koulutus ja tuoko tämä esitetty koulutustuntimäärä — muistaakseni alle 20 tuntia — varmuuden siitä, että jokainen osaa myös sitten käyttää sitä omaa valtaansa. Näiden yksityiskohtien osalta on hyvä, että hallintovaliokunta ne nyt tiukalla kammalla käy läpi.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, voi todeta, että varmasti perusteltuja tarpeita tällaiselle järjestelmälle on mutta täytyy huolehtia siitä, että se ei nyt ole ainakaan perinteisestä poliisityöstä pois ja se oikeasti vastaa sitten siihen ongelmaan, joka meillä tämän asian osalta on.

17.13 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys reservipoliisien tarpeesta ja järjestelmän kehittämisestä on toki tarpeellinen ja tulee tarpeeseen. Suomalainen poliisijärjestelmä sinällensä, tämä normaali poliisi, on minun mielestäni hyvä järjestelmä, mutta poliisien kokonaismäärä on monessa tilanteessa ja tilastoihin nähden, esimerkiksi Pohjoismaihin verrattuna, meillä kovin alhainen. Siksi oli mielenkiintoista kuunnella tänään ministeri Mykkäsen arvio siitä, että vaikka poliisien määrä olisi 9 000 Suomessa, niin silti tämä reserviläispoliisijärjestelmä olisi tarpeellinen, koska nämä tehtävät, mitä on ajateltu näille, eivät tietenkään voi olla samoja tehtäviä samoilla valtuuksilla kuin poliisilla, koska siinä myös jo koulutukselliset eroavaisuudet ovat niin suuret. Tämä reserviläispoliisien tarve tähtää siis eri tehtäviin.

Itse näen myös niin, että kun Suomessa on vahvoja reserviläisjärjestöjä ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestöjä ja tämmöisiä, niin voisiko myös sieltä löytyä mahdollisia henkilöitä, jotka olisivat kiinnostuneet tällaisesta tehtävästä. Heillä olisi ainakin jo pitkälle monta asiaa koulutuksellisesti valmiina järjestetty. Tämä olisi aika tärkeä sektori varmistaa, löytyisikö sieltä sopivia henkilöitä.

Henkilökohtaisesti näen niin, että suomalaisten poliisien lukumäärä, mikä tällä hetkellä on noin 7 200 henkilöä, pitäisi nostaa tulevien vuosien aikana sille pohjoismaiselle keskimääräiselle tasolle, ja se voisi olla, mitä sisäministeri Mykkänenkin täällä sanoi, vaikka aikaa myöten noin 9 000 poliisia. Silloin varmaan Suomessa poliisien lukumäärä olisi kokonaisuudessa riittävä ja yleinen turvallisuustaso siitä merkittävästi paranisi.

17.15 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys laiksi reservipoliisista. Vihreät ovat jättäneet jo tähän lakiluonnokseen aikoinaan kriittisen lausunnon.

Hallitus esittää siis reservipoliiseja, jotka toimisivat poliisin reservinä poikkeusoloissa, ja heille riittäisi hyvinkin lyhyt koulutus. On huomionarvoista, että meillä on pula poliiseista tälläkin hetkellä ja tällaisia reservipoliiseja ei tule käyttää täydentämään poliisiviran-

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

omaisten tarvetta. Mikäli tähän järjestelmään kuitenkin päädytään, tulee ammattipoliisien toimintaresurssit varmistaa ja reservipoliisien koulutuksessa painottaa voimakeinojen taroituksenmukaista käyttöä sekä perus- ja ihmisoikeuksien osaamista.

Hyvää tässä on se, että kun lausuntokierroksella annoimme kriittistä palautetta ja muutkin antoivat kriittistä palautetta muun muassa ampuma-aseen kannon osalta, niin tässä hallituksen esityksessä on siitä luovuttu. Voimankäyttövälineitä reservipoliiseille tulisi ilman ampuma-asettakin. Lisäksi toimivaltuuksien käyttöä täsmennettiin ja tehtiin tarkkarajaisemmaksi. Reservipoliisit voivat kuitenkin olla aseistettuja poikkeusoloissa ja puolustustilassa, mikäli tehtävä sitä edellyttäisi.

Huomioitavaa on, että esityksessä reservipoliisille myönnetään huomattavan laajat toimivaltuudet suhteessa esitettyyn koulutuksen keston. Perustuslakikin rajoittaa julkisten hallintotehtävien antamista muille kuin viranomaisille. Herää perusteltuja epäilyjä siitä, riittäisikö näin tiivis koulutusjakso takaamaan riittävät tiedot ja taidot edes virkavastuullisten poliisien tukena toimimiseen asianmukaisesti. Poliisi käyttää työssään merkittävää julkista valtaa, joka virkatehtävien hoidon yhteydessä sisältää oikeuden toimia ihmisten perusoikeuksia rajoittavasti.

Esityksen perus- ja ihmisoikeusvaikutuksiin tulee kiinnittää tarkempaa huomiota. Olisi myös huolehdittava, että kansalaiset olisivat tietoisia reservipoliisin toimenkuvasta ja toimivallasta. Tämä on myös oikeusturvan kannalta tärkeää.

17.18 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Näin tiedustelulakien ajankohtaisena aikana on tietysti hyvä puhua myös reservipoliiseista ja pohtia esitetyn järjestelmän kestävyyttä.

Mutta minä olisin oikeastaan ministeriltä halunnut kysyä sitä, että jos ja kun me pohdimme näitä uusia tapoja tehdä uudentyyppejä resursseja, niin meidän pitäisi pystyä sitten myös pohtimaan sitä tosiasiaa, mitä tuolla nettimaailmassa, verkossa, todella tapahtuu. Viittaan nyt esimerkiksi siihen, että jos katsoo tämän päivän päihde- ja huumeongelmaa, niin kyllä meillä minun mielestäni se suurin tarve tällä hetkellä on sille, että meidän poliisi, meidän Tulli, meidän viranomaiset menevät sinne verkkoon, missä sitä rikollista toimintaa tehdään, ja siellä meillä on aliresursointia. Tätä olen ministeri Mykkäseltä ihan kirjallisesti kysynyt tai pyytänyt kirjeitse, voisiko hän harkita sentyylistä uuden pilottimallin testaamista esimerkiksi meillä Lahdessa Päijät-Hämeessä, missä huume- ja päihdeongelma on selvästi esillä ja se on olemassa. Olisin tavallaan halunnut sitä täällä ministeriltä tänäänkin henkilökohtaisesti kysyä, miten hän näkee tämän kokonaisuuden.

Ymmärrämme täysin, että resurssit ovat pieniä, mutta kuitenkin kun puhutaan sisäasiainministeriön rahoista ja ylipäättään poliisin resursseista, niin sielläkin on ennaltaehkäisevä merkitys monella toimenpiteellä, mitä voidaan tehdä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi annetun hallituksen esityksen (HE 18/2018 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys HE 138/2018 vp

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan 30 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annetussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määrärajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 4. asia-kohaan.

Keskustelu

14.57 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä esitetään pelastuslain muuttamista ja väliaikaista muuttamista sekä eräiden muiden lakien muuttamista lähinnä liittyen maakuntauudistukseen ja samalla tehtävien tehtäväsiirtojen osalta. Tässä yhteydessä haluan tuoda esille joitakin kohtia näistä muutoksista.

Täällä muutetaan Pelastusopistolle kuuluvia tehtäviä, ja siihen liittyen näenkin tärkeänä, että pelastusalan ammattikoulutuksen järjestämiseen Uudellamaalla pitää löytää toimiva ja vähintään nykyjärjestelmää vastaava koulutusmalli, jolla varmistetaan pelastajien saatavuus ja osaaminen myös jatkossa. Pelastajien ammatillisessa peruskoulutuksessa on tärkeää huomioida pääkaupunkiseudun erityisolosuhteet ja suuri väestömäärä.

Toisena asiana, minkä tuon esille: Tässä ehdotuksessa on tuotu esille väestönsuojien osalta säätelyn keventämistä niin, että rakennusluvan myöntävä viranomainen voi sallia esimerkiksi yhteisen väestönsuojan rakennettavaksi myöhemmin kuin viiden vuoden kuluessa loppukatselmuksesta, jos siihen on perusteltu syy. Sinällänsä keventäminen on hyvä asia, ja ymmärrettävästi meidän varautumisen toimintaympäristö on myöskin muuttunut toisenlaiseksi, mitä silloin aikaisemmin varautumiseen liittyen on näistä väestönsuojista kirjattu. Ne ovat toki kalliita nykyään rakentaa ja nostavat rakennuskustannuksia. Mutta lähinnä, että se perusteltu syy tulisi kirjattua ja myöskin sitten arvioidaan suojapaikkojen tarve sillä alueella niin, että sekä maakunta että pelastusviranomaiset tekevät tässä kohtaa yhteistyötä.

15.00 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Tämän esityksen asialliset sisällöt ovat kannatettavia. Tässä ehdotetaan muutoksia öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaan, pelastustoimen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutusvaatimuksiin ja muun muassa sitten väestönsuojelua ja väestönsuojien rakentamista koskeviin säädöksiin. Niissä ei mielestäni ole mitään asiallisesti hätkähdyttävää, mutta sen sijaan tämä prosessi kertoo siitä, miten suurissa ongelmissa sosiaali- ja terveys- ja maakuntauudistus on. Tämä esityshän annetaan sen vuoksi nyt uudestaan, että maakuntauudistus on lykkäytynyt. Maakuntien aloittamisen ajankohtaa siirrettiin vuoden 2021 alkuun, ja jotta nämä esitykset voisivat tulla voimaan, tämä ikään kuin täytyi antaa uudestaan. Tämä kertoo myös osaltaan siitä, kuinka paljon ministeriöiden virkamiehet joutuvat tekemään työtä tämän aika hämmentävän sote- ja maakuntauudistusprosessin kautta.

Mutta koska tässä on tämä väestönsuojien ja väestönsuojien rakentamiseen liittyvä lain-säädäntö myös esillä, haluan todeta sen — kun turvallisuusasiat tänään ovat hyvin paljon esillä — että niin kauan kuin meillä on olemassa Puolustusvoimat, jotka ovat sitä varten,

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

että maamme voi mahdollisesti joutua joskus sotatoimien kohteeksi, niin kauan tarvitaan myös suojia, joilla voidaan sitten tarvittaessa väestöä suojata. Omasta historiastamme nähdään tämän varsin hyvin tiedämme, että ne ovat olleet todellakin tarpeen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 198/2017 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 4/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 4/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

15.03 Annika Lapintie vas (esittelypuheenvuoro): Rouva puhemies! Esittelen valiokunnan mietinnön perustuslain 10 §:n muuttamisesta. Valiokunnan mietintö on yksimielinen, ja se on tehty valiokunnan täysilukuisessa kokouksessa. [Olavi Ala-Nissilä: Hyvä!]

Hallitus esittää muutettavaksi luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaa. Suojan tavoitteena on turvata jokaiselle oikeus luottamukselliseen viestintään, ilman että ulkopuoliset saavat oikeudettomasti tiedon lähetettyjen tai osoitettujen luottamuksellisten viestien sisällöstä. Nyt hallitus esittää uutena rajoittamisen perusteena tiedon hankkimista sotilaallisesta toiminnasta tai sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Perustuslain muutos tekisi mahdolliseksi siviili- ja sotilastiedustelulainsäädännön säätämisen tavallisina lakeina.

Perustuslakivaliokunta puoltaa hallituksen tekemää muutosesitystä, tosin muutettuna, sekä samalla esittää muutamia huomautuksia. Esittelen nyt ensin yleisesti perustuslain muuttamista koskevia linjauksia, sen jälkeen erityisesti näitä rajoittamisperusteita ja lopuksi tätä muuttamisen säätämistä koskevaa järjestystä.

Yleisesti kun perustuslain muutostarpeita arvioidaan, on lähtökohdaksi otettava ajatus perustuslain suhteellisesta pysyvyydestä. Perustuslain muutoshankkeisiin ei pidä ryhtyä päivänpoliittisten tilannenäkymien perusteella eikä muutenkaan niin, että hankkeet olisivat omiaan heikentämään valtiosäännön perusratkaisujen vakautta tai perustuslain asemaa valtio- ja oikeusjärjestyksen perustana. Mahdollisia muutostarpeita tulee arvioida huolellisesti ja välttämättömiksi arvioidut muutokset tehdä perusteellisen valmistelun sekä siihen liittyvän laajapohjaisen keskustelun ja yhteisymmärryksen pohjalta.

Nyt käsiteltävä hallituksen esitys kohdistuu perustuslain yhden pykälän yhteen momenttiin. Se on siten rajattu muutos. Siviili- ja sotilastiedustelua koskevia lakiehdotuksia on mahdollista arvioida ehdotetun perustuslain muutoksen kannalta vasta, kun muutos on säädetty. Valiokunta korostaa, että perustuslain muutos ei voi olla tavallisen lainsäädännön säätämisen tarpeeseen liittyvä sivutuote vaan perustuslain muutosta on aina arvioitava it-

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

senäisesti ja tavallisen lain muutoksille valtiosääntöoikeudellisia edellytyksiä asettavana. Muutosesityksen hyväksyttävyyden arvioissa on olennaista, että rajoituslausekkeen on edelleen turvattava riittävästi luottamuksellisen viestin salaisuutta ja asetettava riittävän tiukat valtiosääntöiset rajat siihen puuttumiselle.

Sitten tästä sotilaallisen toiminnan ja kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan rajoitusperusteesta.

Tätä uutta perustetta luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaamiseksi esitetään, että lailla voitaisiin säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Uudessa rajoitusperusteessa irtaudutaan rajoituksen perustumisesta rikokseen tai rikosepäilyyn. Perustuslakivaliokunta katsoo, että luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan puuttumisen tulee olla mahdollisimman kohdennettua ja rajattua. Ehdotettu sääntely ei hallituksen esityksen mukaan mahdollistaisi yleistä, kohdentamatonta ja kaiken kattavaa tietoliikenteen seurantaa. Perustuslakivaliokunta korostaa, että säännöksen soveltamisala rajautuu hallituksen esityksen perusteluissa kuvatulla tavoin tiedon hankkimiseen vain Suomeen kohdistuvasta sotilaallisesta toiminnasta taikka Suomen turvallisuusympäristön kannalta merkityksellisestä sotilaallisesta toiminnasta. Muutoinkin perustuslakivaliokunta painottaa tarvetta tulkita rajoitusperustetta suppeasti.

Kansallinen turvallisuus ja vakava uhka ovat sisällöltään varsin laaja-alaisia käsitteitä. Niiden soveltamisessa korostuu tarve ottaa huomioon ja noudattaa eurooppalaisessa oikeuskäytännössä tiedonhankintamenetelmiä määrittelevälle lainsäädännölle asetettavia perusvaatimuksia. Näitä ovat muun muassa viranomaisen toimivaltuuksien käyttöön kohdistuva tuomioistuimen ennakollinen hyväksyminen, riippumaton valvonta, oikeusturvan toteuttaminen tuomioistuimessa ja tietosuojan perusteiden noudattaminen. Perustuslaista johtuu myös tarve tulkita kansallisen turvallisuuden käsitettä suppeasti sekä toisaalta asettaa uhan vakavuusaste korkealle. Perustuslakivaliokunnan mielestä on myös välttämätöntä, että tiedustelutoimintaan liittyy tehokas ja kattava valvontajärjestelmä.

Hallitus esitti myös, että tähän perustuslain pykälään olisi tehty muutos rajoitusperusteen sanamuodon mukaan, niin että tämän luottamuksellisen viestin suojaa olisi voitu murtaa myös perusteena ”rikosten torjunta”, mutta tätä perustuslakivaliokunta ei puolla vaan toteaa, että tämä muutos pitää valmistella huolellisemmin uudelleen. Perustuslakivaliokunta esittää, että suojan rajoittamisessa pitäydytään nykymuotoisessa vaatimuksessa ainoastaan rikosten tutkinnan ollessa kyseessä.

Sitten tästä säätämisyjärjestyksestä.

Perustuslakivaliokunta on perustuslain suhteelliseen pysyvyyteen ja valtio-oikeudelliseen asemaan liittyvien näkökohtien vuoksi pitänyt tärkeänä, että perustuslain tekstimuutokset käsitellään pääsäännön mukaan eli kahdessa erillisessä eduskunnan kokoonpanossa. Tällainen menettely mahdollistaa sen, että perustuslain muutoksesta voidaan käydä normaaleihin eduskuntavaaleihin liittyvä julkinen keskustelu ja että äänestäjät saavat näin äänioikeuttaan käyttämällä osallistua perustuslain muuttamismenettelyyn.

Perustuslakivaliokunta on saanut ulko-, puolustus- ja hallintovaliokuntien lausunnot, ja yhteistä näille lausunnoille on, että niissä kiinnitetään huomiota Suomen turvallisuusympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin ja niihin liittyviin epävarmuustekijöihin. Uudentyyppisinä turvallisuusympäristöön vaikuttavina ilmiöinä viitataan muun muassa hybridivaikuttamisen lisääntymiseen, kybertoimintaympäristön merkityksen kasvuun ja terrorismiin.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Perustuslakivaliokunnan mielestä kiireellisen menettelyn ajallisten perusteluiden voidaan katsoa heikentyneen hallituksen esityksen antamisesta kuluneen ajan vuoksi. Tämän ei kuitenkaan voida katsoa sulkeneen pois mahdollisuutta kiireellisen menettelyn käyttämiseen. Kiireellisen menettelyn poikkeuksellisuutta korostaa sinänsä jo sen käytölle asetettu korkea määräenemmistövaatimus. Kiireellinen menettely ei ole käytettävissä, ellei eduskunnassa ole hyvin laaja yhteisymmärrys perustuslain muutoksen tarpeesta ja sisällöstä. Perustuslakivaliokunnan mielestä voidaan ajatella, että tilanne poikkeaa perustuslakivaliokunnan aikaisemmin tarkastelemista perustuslain muutoksista siten, että kiiremenettelyn käytölle on poikkeuksellisesti välttämätöntä tarvetta ja kyseessä on pakottava tilanne.

Johtopäätöksenä perustuslakivaliokunta toteaa, että ehdotonta valtiosääntöoikeudellista estettä käsitellä perustuslain muutos poikkeuksellisesti kiireellisessä menettelyssä ei ole. Valiokunta ei kuitenkaan tee ehdotusta lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi. Tämä yhdessä valiokunnan aikaisemman käytännön kanssa korostaa sen merkitystä, että perustuslain muuttamisessa noudatetaan vastaisuudessaakin perustuslain 73 §:n 1 momentin mukaista normaalia menettelyä.

Päätösehdotuksena valiokunta esittää, että hallituksen esitys hyväksytään muutettuna.

15.12 Markus Mustajärvi vas: Arvoisa puhemies! Perustuslain muuttamiselle tulee olla aina hyvä peruste ja erityinen peruste pitää olla silloin, kun se halutaan tehdä kiireellisessä järjestyksessä. Kun puolustusvaliokunta antoi asiasta lausuntonsa perustuslakivaliokunnalle, en minä löytänyt perusteita kiireelliselle käsittelylle enkä edes hallituksen esityksen kaikille asiaperusteille. Siksi jätin asiasta eriävän mielipiteen.

Tässä tilanteessa pitää esittää kaksi kysymystä: Onko Suomen turvallisuustilanne muuttunut äkillisesti? Tai onko turvallisuustilanne kehittynyt pidemmän aikaa suuntaan, joka jatkuessaan johtaa lähiaikoina, lähitulevaisuudessa turvallisuustilanteen oleelliseen heikkenemiseen? Minusta ei ole mitään pakottavaa tarvetta, joka tukisi kiireellistä käsittelyä. Puolustusvaliokuntakaan ei arvioinut tätä asiaa neutraalisti vaan otti lähtökohdakseen hallituksen esityksen näkemyksen.

Turvallisuusympäristön muutoksen arviointi ei ole ollut yksimielistä eduskunnassakaan. Puolustusselonteon, ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ja ulkoasiainvaliokunnan siitä antaman mietinnön muotoilut poikkeavat toisistaan, mitä tulee uhka-arvioon ja toimintaympäristön kuvaamiseen. Perustuslakivaliokunnalla on oma, tärkeä roolinsa. Jos valiokunta on hyväksynyt varauksin lakiehdotuksen, se ei tarkoita sitä, että tiedustelulakien sisältö ei voisi olla ristiriidassa perustuslain kanssa.

Minusta hallituksen esitykseen olisi pitänyt lisätä ehdoton massavalvonnan kieltö. Kiireellisyydelle ei ole mitään perusteita. Jos joku asia olisi pitänyt käsitellä kiireellisesti, olisi se ollut sote-ratkaisu: jos Suomen sosiaali- ja terveystalvet romahtavat, niiden saataavuus kyseenalaistuu, niin se on varmasti Suomen kansalaisille suuri turvallisuusuhka. Nämä asiat liittyvät myöskin toisiinsa: sote-käsittely vaikutti myös tämän asian käsittelyaikatauluun ja söi koko ajan perusteita siltä, miksi perustuslain muutos pitäisi käsitellä kiireellisenä.

Arvoisa puhemies! Muutama sana vielä siitä, kuinka asia puolustusvaliokunnassa käsiteltiin, mitä asioita valiokunta painotti, kun se arvioi nimenomaan puolustuspoliittisesta, turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta, onko terveisiä lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Ensinnäkin puolustusvaliokunta toteaa, että Puolustusvoimat on tehnyt merkittäviä toiminnallisia uudistuksia, joilla on parannettu toimintavalmiutta. Kantahenkilökunnasta on muodostettu valmiuosastoja, merkittävä osa varusmiehistä on saanut valmiusyksikkökoulutusta ja varusmiesten käytettävyyttä joustavaan valmiuden kohottamiseen sekä sodan tehtäviin varusmiespalveluksen aikana on lisätty. Valmiutta on parannettu merkittävästi myös lainsäädäntötoimin. On astunut voimaan asevelvollisuuslain muutos, joka mahdollistaa sotilaallisen valmiuden joustavan kohottamisen. Sen lisäksi voidaan reserviin kuuluvia asevelvollisia määrätä palvelukseen saman tien ilman kolmen kuukauden ennakkoilmoitusaikaa. Puolustusvoimat on varsin lyhyessä ajassa pystynyt merkittävästi parantamaan valmiuttaan. Puolustushaarojen materiaalista valmiutta on kehitetty, ja koulutus- ja harjoitustoimintaa on lisätty. Puolustusvoimien toimintamenoihin on lisätty 50 miljoonaa euroa vuonna 2018 valmiuden parantamiseksi.

Mitkä ovat sitten johtopäätökset puolustusvaliokunnan lausunnossa? Johtopäätökset alkavat lauseella: ”Suomen turvallisuusympäristö on heikentynyt lyhyessä ajassa.” Onko tämä kaikki panostus mennyt sitten hukkaan, onko se väärin painottunut vai onko annettu sellaista viestiä, joka ei välttämättä kaikilta osin pidä paikkaansa? Minä en ainakaan valiokunnan jäsenenä voinut yhtyä tähän näkemykseen, varsinkaan kun hybridihypetyksellä ja paljon käytetyllä sanalla ”kybersota” ei ole kyllä kovin paljon konkreettista sisältöä ja kun on hyvin vähän esimerkkejä siitä, kuinka näitä niin sanottuja uuden sodankäynnin muotoja on käytetty.

Kuitenkin lopputulema on sitten, että ”valiokunnan mielestä on puolustuspoliittisesta näkökulmasta katsottuna perusteita lainsäädännön viivyttämättömään käsittelyyn”. Minusta valiokunnan lausunto oli itsensä kanssa hyvinkin ristiriitainen.

15.17 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perustuslain sääntelyä luottamuksellisuuden ja salaisuuden suojan osalta. Nyt käsiteltävänä oleva esitys kohdistuu perustuslain yhden pykälän yhteen momenttiin, joten se on hyvin rajoitettu muutos.

Suomen yhteiskunnallinen tilanne ja muun maailman viestintäteknologian kehitys asettavat myös Suomen turvallisuusjärjestelmät ja varautumisen erilaisiin turvallisuusuhkiin toisenlaiseen valoon nykyhetkessä ja tulevaisuudessa. Teknologian kehitys ja internetin kautta tulevat uhat ovat uudenlainen turvallisuusriski, johon pitää varautua myös uusilla tavoilla ja keinoilla. Maailman turvallisuuspoliittinen tilanne on myös muuttunut, eikä ole näköpiirissä, että tilanteessa tapahtuisi paranemista lähitulevaisuudessa.

Mainittakoon vielä, että ehdotettu sääntely ei mahdollista yleistä, kohdentamatonta ja kaiken kattavaa tietoliikenteen seurannan säätämistä.

Tämän perustuslain muutoksen tarve on perusteltu ja välttämätön Suomen turvallisuuden kannalta. Perustuslakivaliokunta hyväksyi esityksen yksimielisesti mietinnössä mainittu perustein.

15.19 Leena Meri ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Annika Lapintielle hyvästä esittelystä, ja kiitän häntä myös yleisestikin hyvästä puheenjohtajuudesta perustuslakivaliokunnassa.

Meillä on siellä hyvinkin merkittäviä asioita, ja olemme paljon vartijoina. Tässä tänään ajattelin, että alkaako kohta olla yhtäkään lakiesitystä, joka ei sinne tulisi, ja tietysti sitäkin voisi aina punnita välillä, ovatko kaikki sellaisia asioita, että ne ovat perustuslaillisesti niin

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

merkittäviä. Perustuslakivaliokunta alkaa olla kohta sellainen valiokunta, että kun halutaan vähän vastuuta siirtää, niin asia lähetetään sinne. Mutta tämä ei suinkaan ole sellainen. Perustuslakivaliokunta on tässä ollut varsinainen mietintövaliokunta, koska kysymys on perustuslain muuttamisesta.

Tässä on tietysti hyvä muistaa sellaiset seikat, että ensinnäkin meidän pitää keskustella itse perustuslain tekstin muutoksesta, sen hyväksyttävyydestä ja tulkinnasta ja siitä, onko sille esitetty riittävät perustelut, ja sitten toisaalta punnita ihan erillisenä kysymyksenä se, onko olemassa pakottavia syitä ja sellainen poikkeuksellinen tilanne, että tämä tulee säätää kiireellisessä menettelyssä eli ensin saada eduskunnassa viiden kuudesosan enemmistö julistamalla se kiireelliseksi ja sitten hyväksyä se kahden kolmasosan enemmistöllä.

Täällä oli puhetta aikaisemmissakin puheenvuoroissa siitä, että jos tämä eduskunta hyväksyy tämän itse perustuslain tekstin muuttamisen, niin tässä tullaan nyt muuttamaan luottamuksellisen viestinnän rajoitusvaltuuksia tulevaisuudessa kaikissa tilanteissa. On myös keskusteltu siitä, että perustuslain muutos ei saa olla sivutuote, että kun tehdään joku muutos ja huomataan, että hetkinen, tämä ei nyt menekään perustuslaista ehkä läpi, niin muutetaan sitä samalla. Näin ei saa olla, ja pääsääntönä pitää säilyä normaali säätämismenettely, jossa ollaan sopusoinnussa perustuslain kanssa. Mutta jos pakottavaa tarvetta tulee, niin tietysti sitä täytyy voida tarkastella.

Mutta ei perustuslain muutoskaan synny missään niin kuin ilmassa ja avaruudessa itseenäisesti, vaan ainahan siihen täytyy olla konkreettinen tilanne, ja tässä nyt hallitus on perustellut sitä tällä turvallisuustilanteen muutoksella ja sillä, että Suomella ei ole ollut riittäviä keinoja valvoa asioita, sotilaallista toimintaa ja tietoverkkoja, ja 2015 on ollut tämä puolustusministeriön mietintö, jossa on sitten todettu, että perustuslain muutokseen tulisi ryhtyä. Että on tässä muutamia vuosia tätä työtäkin tehty, ja siinä mielessä tämä on myös pidemmässäkin juoksussa tullut harkituksi.

Perustuslakivaliokunta on myös antanut täällä sivulla 8, kappaleessa 27, ohjeita tulevaisuutta varten, miten tätä säännöksen sanamuotoa tulee tulkita — hyvin tiukasti ja konkreettisesti — ja tämä on tietyllä tavalla ennakkopäätös, jota varmasti luetaan sitten, että miten tätä lakia tulisi tulkita. Kaikkien lainsäätäjien ja muidenkin, kuten tutkijoiden, on tietysti hyvä muistaa lukea myös perustuslakivaliokunnan mietintö eikä vain hallituksen esitys. Ja on hyvä myös muistaa, että tähän rajoitusperusteeseen vetoavalla on myös velvollisuus itse esittää se näyttö, että kyseessä on vakava uhka. Että välttämättömyysvaatimus ei täyty pelkästään sillä, että tiedon hankkiminen on yleisesti kansallista turvallisuutta edistävää, vaan on osoitettava, että tämä on viimeinen keino.

Lisäksi vielä tämä kiireellisyysmenettely on hyvin fundamentaalinen kysymys, kun lähtökohta tietysti olisi aina se, että kaksi eduskuntaa voi pohtia asiaa ja sitten voidaan käydä kansalaiskeskustelua aiheesta. Tämä ajan kuluminen on tietysti koko aika kääntynyt vähemmän ja vähemmän merkitykselliseksi kriteeriksi siinä mielessä, että kohta pian on vaalit, [Silvia Modig: Kyllä!] mutta toisaalta sitten, kuten perustuslakivaliokuntakin mietinnössään toteaa, tässä ovat nämä tiedustelulait, jotka ovat erillinen paketti ja jotka eivät voi jäädä lepäämään, vaikka perustuslaki jäisi lepäämään, tai ne täytyy sitten tulevan hallituksen joko sellaisenaan aktivoida uudestaan tai ehkä tehdä jotakin muutoksiakin, jos hallitus-pohja näin haluaa, ja sitä kautta siihen tulee sitten viivästyksiä. Että tässä on jokaisella eduskuntaryhmällä ja jokaisella edustajalla pohdittavana, miten toimia, ja me olemme tehneet erittäin huolellista työtä mielestäni perustuslakivaliokunnassa ja saimme tasapainoi-

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

sen mietinnön — ja halusimmekin näin — niin, että siellä on argumentteja puolesta ja vastaan, jotta jokainen kansanedustaja voi tätä pohtia.

Perustuslain muutos on kuitenkin sellainen kysymys, että ei ole kysymys ihan jokapäiväisestä laista, niin että se heti seuraavalla kaudella voitaisiin tuosta vain muuttaa, ja siksi on hyvä, että tämä mietintö on erittäin ymmärrettävä, luettava ja hyvin perusteltu ja pohdittu. Kiitän osaltani valiokunnan jäseniä hyvästä ja rakentavasta työstä, ja vielä kiitokset puheenjohtajalle!

15.25 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Minä myös kiitän perustuslakivaliokuntaa ja sen puheenjohtajaa Annika Lapintietä hyvästä työstä ja vakuuttavasta ja tasapainoisesta mietinnöstä. Tämän mietinnön ydinsanoma on mielestäni siinä lauseessa, jossa todetaan, että kiiremenettelyn käytölle on poikkeuksellisesti välttämätöntä tarvetta ja kyseessä on pakottava tilanne. Tässä viitataan sekä asiantuntijalausuntoihin että sitten muiden valiokuntien kuulemiseen, ja kyllä myös itse sen tiedon pohjalta, jota olen saanut, yhdyin täysin tähän arvioon.

Täällä puhutaan uudentyyppisistä turvallisuusympäristöön vaikuttavista ilmiöistä, esimerkiksi hybridivaikuttamisen lisääntymisestä, kybertoimintaympäristön merkityksen kasvusta sekä terrorismista. Tässä edustaja Mustajärvi vähätteli muun muassa tätä hybridivaikuttamisilmiötä, mitä kyllä ihmettelen, koska me olemme todistaneet viime vuosina Euroopassa hyvin merkittävää hybridivaikuttamisen näyttämöä Ukrainassa ja Krimillä ja valitettavasti viitteitä tällaisesta toiminnasta on nähty myös Suomessa, ja viittaa nyt esimerkiksi vuosina 2015—2016 itärajan yli tulleiden turvapaikanhakijoiden määrän äkilliseen nousuun [Markus Mustajärvi: Paljonko tuli länsirajalta?] ja sitten yhtäkkiä sen loppumiseen. Kyllähän se oli hyvin merkillinen näytelmä.

Toivon, että hyvässä hengessä tätä esitystä viedään eteenpäin ja sitten näitä varsinaisia tähän liittyviä lakiesityksiä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt annan vastauspuheenvuoron ministeri Häkkäselälle. 5 minuuttia, olkaa hyvä.

15.27 Oikeusministeri Antti Häkkänen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan osoittaa kiitokseni valiokunnan puheenjohtajalle ja valiokunnan jäsenille hyvästä, huolellisesta työstä äärimmäisen tärkeässä asiassa. Hanketta on valmisteltu pitkään ja huolella, ja tässä salissa ja laajemminkin tiedetään ja tunnetaan se tarve, mikä tälle hankkeelle on.

Suomen turvallisuustilanne on ollut jatkuvassa muutoksessa viime vuosien ajan. Poliitisten päätöksentekijöiden tehtävänä on nyt varautua näihin muutoksiin huolehtimalla, että turvallisuusviranomaisten toimivaltuudet ja resurssit ovat kunnossa. Tiedustelulainsäädäntökokonaisuuden tarkoituksena on saada turvallisuusviranomaisten toimivaltuudet ajan tasalle, jotta näihin uusiin uhkiin voidaan vastata. Uusiin uhkiin varautumiseen tarvitaan uusia toimivaltuuksia. Tiedustelulainsäädäntö tarvitaan mahdollisimman pian, jotta turvallisuusviranomaisemme voivat turvata meitä parhaalla mahdollisella tavalla. Uhka-arvioiden tekemisessä paras tieto on Suomen turvallisuusviranomaisilla, ei niinkään ehkä puoluekoneistoilla.

Ensimmäisenä osana tätä tiedustelulainsäädäntökokonaisuutta käsitellään esitystä perustuslain muuttamiseksi. Tämä perustuslain muutosesitys on huolellisesti harkittu esitys, jolla mahdollistettaisiin viranomaisten nykyistä parempi varautuminen kansallista turval-

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

lisuutta uhkaaviin tekoihin. Esityksen mukaan lailla voitaisiin vastaisuudessa säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Tämä perustuslain muutos muodostaisi jatkossa säännöspäätöksen siviili- ja sotilastiedustelulainsäädännön säätämiseksi.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta on tehnyt erittäin hyvää työtä. Perustuslakivaliokunnan mietintö luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan muuttamisesta on huolellista työtä. Mietintö on yksimielinen, ja valiokunta teki päätöksensä täysilukuisena. Perustuslakivaliokunta hyväksyi mietinnössään hallituksen esityksen pääasiallisen sisällön. Hanke siis etenee.

Perustuslakivaliokunta ei sitä vastoin hyväksynyt pientä sanonnallista tarkistusta, kuten tässä puheenjohtajakin kertoi, jonka mukaan perustuslaissa käytetty ilmaisu ”rikosten tutkinnassa” korvattaisiin ilmaisulla ”rikosten torjunnassa”. Tällä ehdotuksella hallitus pyrki kirjaamaan säännöksen sanamuodosta erkaantuneen perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön perustuslain tekstiin eli päivittämään nykykäytännön. Asialla ei kuitenkaan ole vaikutusta tiedustelulakien säätämiseen.

Perustuslakivaliokunta katsoi lisäksi, ettei perustuslain muutoksen käsittelylle kiireellisessä menettelyssä ole valtiosääntöoikeudellista estettä. Valiokunnan mielestä voidaan ajatella hallituksen esittämällä tavalla siten, että kiiremenettelyn käytölle on poikkeuksellisesti välttämätöntä tarvetta ja kyseessä on pakottava tilanne. Tälle kiirehtimismenettelylle tarvitaan raskaat perusteet, ja ne edelleen mielestäni täyttyvät.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt jos on halukkuutta debattiin, avataan debattikeskustelu. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää tässä debatissa puheenvuoron, painamaan V-painiketta ja nousemaan seisomaan.

15.31 Annika Lapintie vas (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ehkä lyhyesti tästä, minkä ministerikin otti esille koskien rikoksen torjuntaa: perustuslakivaliokunta totesi, että jos tarkoitus ei ole muuttaa tulkintaa, niin silloin sanamuodon muuttaminen voi johtaa arvaamattomiin tilanteisiin, ja sen vuoksi asiaa on syytä valmistella — ja valmistella yhdessä kotirauhan rikkomista koskevan säännöksen kanssa.

Sen lisäksi olisin ehkä voinut todeta siitä, että vaikka tätä perustuslain muuttamista ei todettaisi kiireelliseksi, niin siitä huolimatta siviilitiedustelu- ja sotilastiedustelulainsäädäntö voi kyllä edetä mutta perustuslakivaliokunta tulee silloin tulkitsemaan niiden lakien sisältöä nykyisin voimassa olevan perustuslain pykälän mukaisesti. Eli jos tämä ei ole kiireellinen, se ei suinkaan pysäytä sotilastiedustelu- ja siviilitiedustelulainsäädäntöä mutta se, minkä mukaan niiden sisältöä arvioidaan, on eri.

15.32 Tapani Tölli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä perustuslain muutosta on valmisteltu huolellisesti ja laajapohjaisesti. Oikeastaan työ on käynnistynyt jo viime vaalikaudella. Perustyn tähän teki oikeusministeriön työryhmä, joka kuuli laajapohjaisesti asiantuntijoita ja teki selvityksiä. Tässä työssä oli sitten tiiviisti mukana parlamentaarinen seurantaryhmä. On syytä todeta se, mikä tässäkin yhteydessä todettiin: valiokunta oli mietinnöstä yksimielinen ja täysilukuinen.

Kun tällaista uudistusta tehdään, on tärkeää, että tässä ei ole hallitus—oppositio-asetelmaa vaan tätä tehdään tulevaisuutta varten — ei tätä hallitusta eikä seuraavaa vaan sitä seu-

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

raavaa ja sitä seuraavaa. Oleellista tämmöisessä muutoksessa on luottamus, se, että me voimme luottaa siihen, että tämä uudistus on sellainen, johon poliittisten suhdanteidenkin muuttuessa voimme luottaa, ja tämä luo hyvän pohjan näille substanssilakien muutoksille.

15.33 Wille Rydman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kaiken lainsäädännön täytyy elää ajassa. Kun näemme, että kohtaamme aika lailla uudentyypisiä turvallisuushkia, on selvää, että myös lainsäädännön täytyy päivittyä siten, että viranomaisillamme on riittävät toimivaltuudet puuttua uudenslaisiin turvallisuushkiin ja torjua niitä.

Myös perustuslain tulee elää ajassa, mutta perustuslakia ei tule muuttaa kepein perustein. Tästä syystä perustuslakivaliokunta on tehnyt huolellista työtä ja puntaroinut eri näkökantoja esitettyyn perustuslain muutokseen nähden ja tullut lopulta yksimieliseen loppu-tulemaan ja mietintöön, jonka se on antanut täysilukuisena.

Toivon, että kun tätä perustuslain muutosta täällä käsitellään, niin sama suuren, laajan kansallisen yksimielisyyden henki pysyy yllä eikä tässä nähdä hallituksen ja opposition välistä eroa vaan sitä tehdään yhdessä.

15.34 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Perustuslaki on ollut voimassa vuodesta 2000, ja sen on kyllä kestettävä ajan hammasta. Läh-tökohtaisesti perustuslain muuttamiseen on suhtauduttava pidättyväisesti. Tämä taitaa olla neljäs kerta nyt, kun tätä perustuslakia muutetaan. Siis lähes parikymmentä vuotta tämä on ollut voimassa, niin että ihan on pidättydytty tässä.

Nyt käsiteltävä muutos kohdistuu perustuslain yhden pykälän, 10 §:n, yhteen momenttiin, jossa säännellään luottamuksellisen viestin salaisuuden suojasta. Tämän rajoituslau-sekkeen on turvattava riittävästi luottamuksellisen viestin salaisuus ja asetettava riittävän tiukat rajat siihen puuttumiselle.

Tästä rikoksen tutkinnan ja rikosten torjunnan semantiikasta: oli hyvä, että tämä nyt meni jatkoselvittelyyn ja sitten puntaroidaan siltä osilta, mitä tämä jatkossa sitten tulee pi-tämään sisällään.

15.35 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelimme perus-tuslakivaliokunnassa näistä kappaleista 40 ja 41 viimeisillä sivuilla, ja nämä tulee lukea kokonaisuutena. Tästä käytiin erillinen keskustelu. Täällä puhuttiin jossakin puheenvuo-rossa, että tästä voisi lukea oikeastaan niin, että perustuslakivaliokunta toteaisi, että kiire-menettelyn käytölle on poikkeukselliset ja välttämättömät tarpeet ja kyseessä on pakottava tilanne — aivan kuin me suosittaisimme sitä nyt suorastaan tässä. Se pitää lukea sillä lailla kokonaisuutena, että me toteamme seuraavassa kappaleessa, että me emme kuitenkaan tee sitä ehdotusta, että se tulisi julistaa kiireelliseksi. Me toimme sen siksi esille, että on ole-massa perusteluita, jotka puoltavat sitä, mutta emme tehneet suositusta asiasta.

Edustaja Mustajärvelle sanoisin, että kannattaa lukea vaikka Maanpuolustuksen Tuki ry:n sivut. Siellä on erittäin laajaa kertomusta siitä, mitä on hybridivaikuttaminen. Ja aina-kin kun itse kävin maanpuolustuskurssin, niin siellä käytiin todella hyvin tätä läpi. Eli kan-nattaa, se on ihan nykypäivää.

15.37 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslakia to-siaan ei saa muuttaa hätäisesti ja kevyin perustein. On tarkoitettu, että se kestää aikaa, ja erityisesti jos puhutaan perus- ja ihmisoikeuksista — mitä luottamuksellisen viestin suoja-

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

kin on — niin silloin pitää varmistaa se, että ihmisten perusoikeuksia puolustetaan ja muutokset tehdään hyvin tarkkarajaisina ja vain välttämättömissä tilanteissa. Olen ollut itse huolissani siitä, että tästä perustuslakiin tässä tehtävästä aukosta ei tule vahingossakaan liian isoa, ja nyt tämän perustuslakivaliokunnan mietinnön jälkeen voin sanoa, että tämä huoli on itseltäni poistunut, ja voin kannattaa tätä muutettua esitystä, mitä perustuslakivaliokunta mietinnössään nyt esittää hyväksyttäväksi. Eli selkeästi nostetaan se kynnys korkealle, että kansallisen vakavan turvallisuusuhan tilanteessa, kun välttämättömyysedellytykset täyttyvät, on mahdollista puuttua luottamuksellisen viestin suojaan. Tässä nyt turvataan se, että perustuslakia ei muuteta harkitsemattomasti, ja kun sanotaan, että ehdotonta estettä kiireellisyysmenettelylle ei ole mutta se on viime kädessä poliittisen harkinnan puitteissa, niin sillä rajataan myös sitä, että jatkossakaan ei muodostu käytäntöä, että perustuslakia lähdetään kiireellisessä menettelyssä muuttamaan hätäisin perustein. Tässä on tarkkaan punnittu esitys, ja nyt se on poliittisessa harkinnassa, miten istunto sen sitten ensi viikolla päättää.

15.38 Anna-Maja Henriksson r (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! Då man ändrar grundlagen är det synnerligen viktigt att man är mycket noggrann med varför det görs och att motiveringarna är tillräckliga. Grundlagsutskottet har gjort ett gediget arbete i det här fallet, och jag vill också passa på att tacka grundlagsutskottets ordförande Annika Lapintie för en bra process.

Arvoisa puhemies! Ei ole koskaan leikin asia, kun perustuslakia muutetaan. Ylipäänsä lainsäädäntötyö ei ole leikin asia, muttei varsinkaan tässä asiassa, tämä on erittäin vakava asia. Sen takia olen erittäin tyytyväinen siihen, että me löysimme laajan yhteisymmärryksen perustuslakivaliokunnassa ja nyt olemme siinä tilanteessa, että yhteisesti olemme päätyneet siihen, että on mahdollista säätää tämä laki viiden kuudesosan enemmistön avulla, mutta perustuslakivaliokunta antaa ryhmille oman harkintavallan. Ja varmasti on niin, että jokaisessa ryhmässä nyt [Puhemies koputtaa] mietitään, ovatko ne perusteet sellaisia, onko tilanne sellainen, että tähän mennään. Nyt on tehty perusteellinen ja hyvä työ, [Puhemies koputtaa] ja kiitos myös puheenjohtajalle siitä.

15.39 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Viitaten siihen, mitä edustaja Niinistö tässä sanoi, on totta kai selvää, että kun perustuslakia muutetaan, niin ei pidä hätäillä vaan pitää tehdä tarkkaa työtä ja harkiten kuulla asiantuntijoita laajalti. Toki jos tätä itse kysymystä ajattelee, niin tähän on valmisteltu virkamiestyönä vuodesta 2013 lähtien, ja sinänsä katson, että harkittua, hyvää työtä on tehty.

Tässä tuli esille tosiaan se, että perustuslakivaliokunta ei tee tässä eduskunnan työjärjestyksen 53 §:n 5 momentissa tarkoitettua ehdotusta siitä, että tämä julistettaisiin kiireelliseksi — se jättää tämän harkinnan tälle salille. Mutta toisaalta tosiaan ei katsota, että olisi estettä sille, että jos viisi kuudesosaa tästä salista katsoo, että pitää kiireellisenä käsitellä, niin, niin voidaan toimia. Perustuslakivaliokunta pitää tätä valtioneuvoston esitystä myös perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena — tarpeellisenä. Se on minusta hyvin tärkeä viesti, että sellaisen keskustelun jälkeen, mihin edustaja Henriksson tässä viittasi, ollaan päästy nimenomaan yksimieliseen lausuntoon ja tähän hyvään yhteisymmärrykseen.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

15.41 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän lakimuutoksen yhteydessä on siis kaksi periaatteellisesti merkittävää asiaa, joihin eduskunta pääsee ottamaan kantaa: toisaalta tämä sisällöllinen muutos perustuslakiin ja toisaalta tämä kysymys menettelytavoista ja säätämisyjärjestyksestä.

Meidän eduskuntaryhmän näkemys on, että perustuslain muuttamisen kynnyksen tulee pysyä korkeana eli tästä normaalimenettelystä, jossa siis Suomen kansalaiset myös pääsevät ilmaisemaan oman kantansa siinä tilanteessa, jossa perusoikeuksiin tehdään rajoituksia ja muutoksia vaalien kautta, pitää poiketa vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Eli tämän säätämisyjärjestämisen näkökulmasta kysymys kuuluu, onko nyt käsissä sellainen tilanne, jossa olisi poikkeuksellisesti välttämätöntä tarvetta, ja meidän näkemyksemme on se, että ei ole. Näissä puheenvuoroissa, mitä tässä on pidetty, on kuvailtu turvallisuustilanteen ja ympäristön yleistä heikentymistä ja teknologisen kehityksen yleistä vaikutusta Suomen ja monien muiden [Puhemies koputtaa] maiden turvallisuusympäristöön, mutta ei olla pystytty yksilöimään mitään sellaista [Puhemies: Aika!] yksittäistä uhkaa tai muuta tekijää, joka tekisi tästä ajallisesti pakottavaa. [Ben Zyskowiec: Jos se uhka olisi tiedossa, sitä mentäisiin torjumaan, edustaja Andersson!]

15.42 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että vaikka täällä perustuslakivaliokunnan lausunnosta aivan oikein — oikeastaan pitkälti perustuslakivaliokunnan aikaisempiin lausuntoihin viitaten — todetaan, että pääsäännön pitäisi olla se, että on aina vaalit välissä, niin itse perustuslain 73 §:hän ei määrittele mitään erityisiä poikkeusoloja, että tämä kiireellisyysmenettely olisi jotenkin aivan erityinen poikkeus, vaan siellä todetaan, että se ehdotus voidaan kuitenkin julistaa kiireelliseksi. Mutta sen ymmärrän kyllä hyvin, ja minusta se on ihan viisasta, että kun perustuslakia muutetaan, niin normaalitilanteissa lähdetään siitä, että vaalit ovat välissä, julistetaan laki lepäämään ja sitten katsotaan uudestaan. Tämä on minusta fiksua, ettei lähdetä tavallaan hätiköiden tekemään näitä muutoksia. Mutta kun perustuslaki mahdollistaa tämän kiireelliseksi julistamisen, niin on myös tarkoitettu, että tietynlainen kynnys on se, löytyykö se riittävä viiden kuudesosan enemmistö täältä, ja se kertoo jo paljolti, [Puhemies koputtaa] minkälainen asia on kyseessä. Tuen kyllä itse tätä ja toivon, että tämä voitaisiin hyväksyä.

15.43 Pertti Salolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministerin tavoin on syytä kiittää perustuslakivaliokuntaa. Se on tehnyt tässä erittäin hyvää ja perusteellista työtä.

Mitä tähän kiireellisyyteen tulee, niin pohdimme sitä paljon siinä parlamentaarisessa työryhmässä, jossa sain olla mukana jo pitkälti yli vuoden. Siellä vallitsi sama suuri yksimielisyys, mikä tässäkin salissa ja myöskin perustuslakivaliokunnassa on vallinnut tässä asiassa.

Mitä tähän kiireellisyyteen tulee, niin perusteluja on todella paljon. Ensinnäkin se, että me olemme vakavasti jäljessä verrokkimaista, kaikista verrokkimaista, ja on aika inhottavaa, että Ruotsin tiedustelu joutuu kertomaan meille, että Suomen ulkoministeriötä on vakoiltu jo vuosien ajan. Se on aika masentava tieto. Ja se, mitä on tapahtunut tässä aivan viime aikoina, viime viikkoina, on myöskin selvä osoitus siitä, että me tarvitsemme lisää työkalupakkia viranomaisille, millä he voivat seurata tilanteita. [Puhemies: Aika!] Jos tämä

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

menee yli vaalien, niin tämä lainsäädäntö on ehkä hyväksytty vasta 2020. [Puhemies ko-
puttaa] Se on liian kaukana.

15.44 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin itse tämän parla-
mentaarisen seurantaryhmän jäsen ja haluan vielä kerran todeta, että itse tiedustelulakiko-
konaisuus on eri asia kuin tämän perustuslain kiireellisen menettelyn arviointi. Parlamen-
taarisen seurantaryhmän tehtävään ei kuulunut kiireellisyysmenettelyn pohdinta ja se pe-
rustuslaillinen arvio, vaan tämän työryhmän tehtävä ja se, mitä tehtiin, oli se, että pohdit-
tiin tiedusteluvaltuuksien tarvetta.

Tilannehan on nyt niin, että edustaja, joka kannattaa sekä tätä perustuslain sisällöllistä
muutosta että tiedusteluvaltuuksien lisäämistä, silti voi olla sitä mieltä, että kiireellisen me-
nettelyn ehdot ja kriteerit eivät tässä tilanteessa täyty. Eli haluan painottaa, että näitä asioi-
ta on pystyttävä tarkastelemaan myöskin erillään. Se, että Suomella on tarve säätää lain-
säädännöstä ja säädöspohjasta tiedusteluvaltuuksille, on eri asia kuin se, mihin me nyt kan-
sanedustajina otamme kantaa.

15.45 Ben Zyskowiec kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Se, että me
olemme nyt tekemässä perustuslakiin tällaista muutosta ja pidämme sitä kaikki tarpeellise-
na, kertoo siitä, että tältä osin meidän perustuslakimme on kyllä hyvien säiden perustusla-
ki. Mutta minä haluaisin myös kiittää perustuslakivaliokuntaa ja sen yksimielisyyttä tässä
perustuslakimuutoksessa. Se osoittaa mielestäni sen, että Suomessa yli puoluerajojen näh-
dään tällainen perustuslain muutos välttämättömäksi, ja osoittaa sen, että myös opposi-
tiopuolueet tässä maassa toimivat vastuullisesti.

Mitä sitten tulee tähän kiireelliseksi julistamiseen, josta perustuslakivaliokunta siis tote-
si, että sille ei ole oikeudellisia esteitä, niin edustaja Andersson kaipasi näyttöä sellaisesta
konkreettisesta uhasta, joka tätä kiireellisyyttä perustelisi. Itse sanoisin, että jos sellaista
konkreettista uhkaa olisi näkyvissä, sitä olisi jo rynnätty torjumaan.

15.46 Pekka Haavisto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on hyvä,
että eduskunta pysähtyy tämän asian äärelle, koska kysymys on äärimmäisen isosta peri-
aatteesta, luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittamisesta. Meillä on kuitenkin ikiai-
kainen kirjesalaisuus, ja tässä tavallaan, kun tulee uusia teknisiä välineitä seurantaan, tulee
tietysti houkutus myös tätä seurantaa lisätä, ja tässä pitää kyllä eduskunnan olla hyvin tark-
ka.

Ulkoasiainvaliokunta kiinnitti huomiota ”massavalvonta”-termiin ja totesi, että tämä on
vähän semanttinen kysymys, mutta kun viranomaiset käyttävät tällaisia kohdennettuja ha-
kuja tietovirtaan, sitä voidaan kyllä myöskin kutsua massavalvonnaksi, osittain siitä on ky-
symys.

Itse olisin kiinnittänyt huomiota myöskin siihen, että kun viranomaiset sitten saavat tätä
tiedustelutietoa, niin meillä on hyvin vapaa käytäntö, miten viranomaiset vaihtavat sitä
muiden maiden kanssa, ja kaikki maat eivät kunnioita ihmisoikeuksia samalla tavalla kuin
Suomi. Tämä on muistettava tiedustelutiedon vaihdossa.

15.47 Kimmo Kivelä sin (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Todellakin perustuslaille on
ominaista muuttumattomuus ja pysyvyys, ja mikäli muutoksen tielle lähdetään, sen on to-
dellakin tapahduttava harkiten. Tämä ei tarkoita sitä, että perustuslaki uhmaisi aikaa, vaan

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

perustuslaki elää ajassa, reagoi aikaan. Erittäin vahva kivijalka tuleville lainsäädäntöesitysten käsittelyille on se, että perustuslakivaliokunta on kyennyt antamaan yksimielisen mietinnön täysilukuisena. Se on hyvä paalutus. Mutta mitä edessäpäin on tulevia lakiesityksiä, ne ovat kaikkea muuta kuin läpihuutojuttuja. Niihin on paneuduttava vähintään samalla tarkkaavaisuudella ja huolellisuudella, mitä perustuslakivaliokunta tämän asian keskellä on tehnyt.

15.49 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomi ei voi kyllä kulkea askelta jäljessä, vaan tiedustelussakin meidän pitää olla äärimmäisen ajan tasalla, sillä turvallisuusympäristö on muuttunut, niin kuin täällä salissa keskustelua on käyty: on uudentyyppisiä uhkia, hybrdivaikuttamista, kyberturvallisuuteen liittyviä asioita, erityisesti terrorismin torjuntaa. Me emme voi, aivan kuten edustaja Salolainen viittasi, olla enää muiden maiden hyväntahtoisuuden varassa meidän tiedustelulainsäädäntömme suhteen ja meidän tiedustelumme suhteen vaan tarvitsemme siinä oman lainsäädäntömme, ja tämä perustuslain muutos on yksi osa sitä, että pystymme sen kokonaisuudessaan toteuttamaan. Itse kannatan, että tämä toteutetaan kiireellisenä ja tämän eduskunnan aikana, sillä aikaa ei ole hukattavaksi yhtään enempiä eteenpäin. Mikäli tämä siirtyisi nyt seuraavalle eduskunnalle, niin menisi jälleen vuosia eteenpäin ennen kuin tämä saataisiin voimaan, ja aika ei yksinkertaisesti riitä, se muuten ajaa meidän ohitsemme.

15.50 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni perustuslaki ei saisi olla vain ajan ilmentymä, vaan sen tulisi suojella kansallisvaltion kansalaisia, suojella heitä myös valtiovallalta. Samoin perustuslain tulisi ylläpitää valtion suvereniteettia. Siinä on kuitenkin jo epäonnistuttu EU-jäsenyyden myötä.

Viimeistään nyt tässä ja tulevien kuukausien käsittelyssä huomaamme, että Suomessa perustuslaki muuttuu. Se muuttuu jopa yhden istuvan eduskunnan mielipiteen myötä. Se merkitsee sitä, siis tämä muuttuvuus, että tulevaisuudessa perustuslakia voi muuttaa myös niin, kuten olen esittänyt, että Suomi asettaa omat kansalaisensa etusijalle ulkomaan kansalaisiin nähden, tai kuten täällä on nyt aloitteessa käynnissä, että Suomi myös eroaisi EU:sta.

15.51 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On erittäin hyvä, että tämä perustuslain muutos saadaan nyt vihdoinkin ja viimein toteutumaan, koska aivan kuten monessa puheenvuorossa on todettu, me olemme olleet ulkomaisen tiedustelun ja sieltä saatujen tietojen varassa jo pitkään. Aivan kuten edustaja Salolainen hyvin kuvasi tilannetta, että näinhän meillä on, että Ruotsistakin tietoa saadaan, mutta nythän me pääsemme itse näitä tietoja keräämään.

Kun perustuslakia lähdetään muuttamaan, niin totta kai siinä aina tehdään valiokunnassa se harkinta, että sovitun tavan ja menettelyn mukaan perusoikeuksia voidaan hieman rajoittaa siinä ja katsoa, että se on oikeassa suhteessa saavutettuun hyötyyn nähden. Sehän tässä on se iso asia.

Tällä hetkellä meidän tietoverkoissamme melskaa toisten valtioiden tiedustelu aivan vapaasti mutta meidän omat viranomaisemme eivät sinne saa mennä, koska kaiken julkisen toiminnan tulee perustuslain mukaan perustua lakiin ja lakia on tarkoin noudatettava. Nyten tämä lainsäädäntö luodaan tässä talossa ja nimenomaan eduskunnan nimenomaisella tahdolla, koska suosituksia kiireellisyysjärjestyksestä ei ole. Eduskunta sen itse päättää.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

15.52 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Viitataan siihen, mitä edustaja Andersson sanoi. Minun on helppo ymmärtää se, että joku on koko tätä tiedustelulainsäädännön uudistusta vastaan, mutta hieman vaikeampi, myönnän, ymmärtää se, että samaan aikaan kannattaisi tiedustelulainsäädännön uudistamista mutta ei kannattaisi nyt tätä kiireellisyysmenettelyä, koska tosiasia kuitenkin on se, mihin edustaja Salo-lainen viittasi, että asiantuntijoiden mukaan olemme 15 vuotta jäljessä keskeisiä vertailumaitamme. Tätä uudistusta kuitenkin on harkiten tehty vuodesta 2013 virkamiestyönä ja muistaen, että Ruotsi, naapurimaamme, on tämän uudistuksen pystynyt tekemään jo viime vuosikymmenellä.

Tätä pitää myös kansantajuistaa siinä mielessä, että tilanne on tällä hetkellä se, että jos Irakiin tai Syyriaan lähtee niin sanottu vierastaistelija Suomesta, niin me emme itse pysty tiedustelutietoa tällaisesta henkilöstä tuottamaan, olemme täysin muiden maiden hyvän tahdon varassa. Katson, että olisi hyvin ongelmallista, jos tämän lain säätäminen menisi vuoteen 2020, jos ei kiireellisellä menettelyllä tässä voida edetä. Kyllä se asettaa meidät edelleen siihen hankalaan asemaan, missä olemme jo vuosia olleet. Olisi syytä tiedustelulainsäädäntö minun nähdäkseni kiireellisellä menettelyllä pystyä hoitamaan [Puhemies ko-puttaa] mahdollisimman yksissä tuumin.

15.53 Markus Mustajärvi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin edustaja Räsäselle: Te sanoitte, että minä vähättelen hybridisodankäynnin muotoja. En suinkaan mutta tätä hybridihypetystä minä olen kummastellut kyllä pitkään. Sitä sanaa, käsitettä, käytetään kaikissa mahdollisissa ja mahdottomissa tilanteissa ja sillä perustellaan ihan kaikkea. Nyt perustellaan sitten tätä pakkoa ja kiirettä, johon ei ole kyetty mitään konkreettista asiaa vielä kytkemään. Minä olen ollut myöskin siinä seurantaryhmässä mukana, olen ollut ulko- ja turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon seurantaryhmässä mukana, puolustusvaliokunnassa: minä uskallan sanoa, että minä olen perehtynyt näihin asioihin, enkä ole ollenkaan vakuuttunut siitä, että ne perustelut tälle kiireellisyydelle pitävät.

Jos ajatellaan kaiken kaikkiaan, niin nythän on luotu sellainenkin uhka, että Ukrainan ja Krimin tapahtumat voitaisiin sellaisenaan siirtää Itämeren alueelle, mihin ei ole minkäänlaista todellisuuspohjaa, ei edes siitä huolimatta, että meidän oma puolustusministerimme on Ahvenanmaalla jo nähnyt vihreitä miehiä.

15.54 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansalaisten turvallisuudesta huolehtiminen on valtion aivan perustavanlaatuisimpia, jos ei perustavanlaatuisin tehtävä. On välttämätöntä, että viranomaisillamme on riittävät toimivaltuudet, joiden avulla Suomea ja suomalaisia koskevat uhat voidaan havaita ja niihin voidaan reagoida ja niitä voidaan torjua.

Kannatan perustuslain muuttamista kiireellisessä järjestyksessä, jotta varsinaiset tiedustelulait voisivat tulla voimaan jo ensi vuonna. Jos ne siirtyvät seuraavalle eduskunnalle, seuraa täysin tarpeetonta ja vaikeasti arvioitavaa viivästystä.

Perustuslakia ei tule muuttaa heppoisin perustein tai hätiköiden. Onkin kiitoksen arvoista se huolellinen työ, jota perustuslakivaliokunta on tässä asiassa tehnyt. On hyvä, että valiokunnan mietintö mahdollistaa tiedustelulakien käsittelyn ja etenemisen kiireellisenä.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

15.55 Olavi Ala-Nissilä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella, kuten tässä edustaja Vikman sanoi, turvallisuus on valtion tehtävä. Kun edustaja Andersson sanoi konkreettisia esimerkkejä, niin kyllä minulta Turun seudulla ihmiset — siellä on ollut karkea terroriteko, parhaillaan siellä on Airiston tuntumassa ilmiöitä, jotka ihmisiä huolestuttavat — kysyvät, teettekö te mitään, miksei Suomessa ole samanlaista lainsäädäntöä kuin Ruotsissa. Minusta meidän pitää myöskin voida vastata kansalaisille, että me hoidamme oman osuutemme tässä turvallisuudessa ja niissä välineissä, mitä nykyaikana tarvitaan. Kyberilmiöt ovat täällä tänään, se on ihan totta.

Ja totta kai, minä uskon, että keskusta yksimielisesti tukee tämän lain kiireellisyyttä, ja toivottavasti saamme sen täällä menemään eteenpäin.

15.56 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kannatan tämän perustuslain muutosta ja kiireellisessä järjestyksessä. Minusta tämä teksti on tarkkarajaista, ja se tuo juuri sen turvan, jolloin monet ne huolet, mitä tässä esityksessä on esitetty, voidaan rajata pois.

Yhteen asiaan toivoisin myös vähän laajempaa keskustelua, ja se on ylipäättänsä tämä yksityisyyden suojan kapeneminen. Tämä on trendi, joka silloin 11.9.2001 olleen terroriteon jälkeen on alkanut. Meillä on monia, monia esityksiä täälläkin, joissa jatkuvasti kansalaisten yksityisyyden suojaa kavennetaan. Mitkä ovat ne rajat, kuinka pitkälle tässä voidaan mennä ja millä syyllä ja verukkeella, sen tulisi olla myös keskustelun aiheena. Tämä perustuslakivaliokunnan lausunto antaa erittäin paljon materiaalia ja sisältöä tähän keskusteluun. Toivoisin, että enemmänkin puhuisimme tästä, mihin saakka olemme valmiita yksityisyyden suojasta luopumaan.

15.58 Olli-Poika Parviainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos perustuslakivaliokunnalle perinpohjaisesta ja laajasta, ja ennen kaikkea yksimielisestä, mietinnöstä. Tässä on tosiaan kaksi eri kokonaisuutta. Toinen on perustuslain muuttamisjärjestys, ja toinen on varsinaiset tiedustelulait, joita käsitellään sitten edelleen muun muassa hallintovaliokunnassa ja puolustusvaliokunnassa, toivottavasti mahdollisimman pikaisesti.

Mielestäni ei ole tarpeen liioitella uhkakuvia, joita nykyinen maailma Suomellekin asettaa, mutta niitä ei ole missään tapauksessa tarpeen myöskään vähätellä. Ymmärrän hyvin ajattelua siitä, että olemme vakavasti jäljessä monissa tiedustelutematikoihin liittyvissä kysymyksissä. Toivottavasti näistä asioista saadaan substanssivaliokunnissa kaikki riittävä tieto tästä eteenpäin.

Olen iloinen myös siitä, että tässä perustuslakivaliokunnan mietinnössä on kiinnitetty huomiota siihen, että vakava uhka kansalliselle turvallisuudelle on tarkennettu ja myöskin ihmisoikeusperustaisuutta tässä päätöksenteossa on arvioitu laajemmin.

15.59 Wille Rydman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Perustuslaille ja valtiosäännölle ylipäättään on tietysti ominaista määrätynlainen pysyvyys ja suhteellinen muuttumattomuus. Tämä ei kuitenkaan ole ehdotonta. Kuten perustuslakivaliokuntakin omassa mietinnössään toteaa, vastaisuudessakin pääsääntönä perustuslain muuttamiselle tulee olla se, että se toteutetaan kahden eri eduskunnan toimesta. Mutta jos lainmuutos halutaan tehdä nopeutetussa järjestyksessä, niin se ei ole ihan helppo asia. Siinä vaaditaan laajaa kansallista yksimielisyyttä, viiden kuudesosan enemmistöä, mikä osaltaan alle-

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

viivaa sitä, että se on aika poikkeuksellinen menettely ja siihen tarvitaan laajaa kansallista yksimielisyyttä.

Kuten perustuslakivaliokunta toteaa, on osoitettavissa sellaisia seikkoja, jotka perustelevat sitä, että voidaan ajatella niin, että tällaiset poikkeukselliset kriteerit tässä tapauksessa täyttyvät. Toivon, että sellainen kansallinen yksimielisyys tästä salista on saavutettavissa.

Puhemies Paula Risikko: Ja debatti jatkuu. Ministeri... ei kun edustaja Niinistö.

16.00 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! — Se on eri Niinistö, joka on ministerinä tällä hetkellä.

Minusta tämä on tärkeätä keskustelua, ja edustajat Andersson ja Mustajärvi ovat tuoneet aivan oikein esille sen, että kiireellisyys pitää pystyä perustelemaan. Mutta yhtä lailla itse koen, että tärkeätä oli tässä vaiheessa rajata ja perustella se, miten perustuslakia itsessään muutetaan niin, että ihmisten yksilönvapauksia, ihmisoikeuksia ja luottamuksellisten viestien suojaa turvataan tänä aikana niin laajasti kuin mahdollista.

Tämä muutos perustuslakiin on hyvin suppea, tarkkarajainen, ja perustuslakivaliokunnan mietintö rajaa sitä entisestään. Samalla poistettiin rönsyt, joissa yritettiin ehkä vähän epähuomiossakin laajentaa rikosten tutkinnassa käytettäviä erilaisia salakuuntelun mahdollisuuksia. Nyt siinä pidettiin tiukka raja, että vahingossa ei päästetä ainakaan mitään laajentuvaa tulkintaa perustuslain muutoksessa läpi.

Kun tämä on tarkkarajainen ehdotus — sitä mietintö hyvin korostaa, että tämä on poikkeus, että kiirehditään — niin se itsessään minun mielestäni vähentää tähän kiirehtimiseen liittyviä riskejä yleisellä tasolla, me emme luo ennakkotapausta. Nyt meidän pitää arvioida tiedustelulakien kiireellisyyden tarvetta ja siitä 1—2 vuoden aikaerosta saatavaa hyötyä [Puhemies koputtaa] rauhassa seuraavan viikon aikana eduskunnassa ja laajasti julkisuudessa Suomessa ylipäätään.

16.01 Silvia Modig vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos perustuslakivaliokunnalle hyvästä työstä, joka antaa meille hyvät hedelmät tähän äärimmäisen tärkeään keskusteluun.

Kun puhutaan perusoikeuksista, niin puhutaan erittäin merkittävästä kysymyksestä. Jos nyt päätyisimme muuttamaan perustuslakia kiireellisellä menettelyllä, se olisi ensimmäinen kerta nykyisen perustuslain aikana. Siksi meidän täytyy erityisen huolella punnita, löytyykö kiireellisyydelle perusteita, onko yhteiskunnallinen tilanne sellainen, että poikkeusmenettely on välttämätön.

Minä itse katson, että kiireellisyyttä ei pidä arvioida esitetyn muutoksen hyväksyttävyydellä, vain sen kautta, vaan sillä, täytyvätkö kiireellisen menettelyn kriteerit eli onko kiireellisyydelle poikkeuksellisen merkittävää tarvetta. Kun tehdään muutoksia kansalaisten perusoikeuksiin, on kansalaisilla itsellään oltava mahdollisuus antaa mielipiteensä, mieluiten vaalien kautta. Nyt meillä on kiitollinen tilanne. Meillä on vaalit ensi huhtikuussa, joten se ajallinen hyöty, jota saadaan kiireellisyydellä, on kuitenkin suhteellisen lyhyt ja antaa meille mahdollisuuden tehdä nämä muutokset vaalien kautta. Vaikka kannattaisi näitä esitettyjä sisällöllisiä [Puhemies koputtaa] muutoksia, niin kiireellisyyttä pitää arvioida erillisenä kysymyksenä.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

16.02 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiireellinen menettely ei ole käytettävissä, ellei eduskunnasta löydy todellakin laajaa yhteisymmärrystä perustuslain muutoksen tarpeesta ja sisällöstä, mikä on hyvä asia. Itse olen sitä mieltä, että tässä kysymyksessä kiireellinen menettely on perusteltu.

Tarve tiedustelulakien muutokselle nähtiin todellakin, niin kuin täällä on jo tuotu esille, viime vaalikaudella, ja olin itse silloin sisäministerinä yhdessä puolustusministerin kanssa asettamassa tätä virkamiestyöryhmää, joka teki jo silloin hyvin perusteellista työtä. Ihmettelen hiukan sitä, kun täällä on oltu sitä mieltä, että meillä ei olisi ikään kuin konkreettisia esimerkkejä tämän muutoksen tarpeellisuudesta. Jo pelkästään ne terrori-iskut, mitä on nähty Euroopassa ja naapurimaissa ja jopa Suomessa, kertovat siitä, että kyllä me [Puhemies koputtaa] tarvitsemme näitä tiedustelumenettelyjä, ja niille voi olla hyvinkin kiireellistä tarvetta.

16.04 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itsekin tässä parlamentaarisessa seurantaryhmässä mukana olleena olen seurannut tätä jonkun aikaa, kuinka tämä lakipaketti — sekä perustuslaki että substanssilait — on jalostunut matkan varrella. Siellä on ollut positiivisia muutoksia. Odotin suuresti perustuslakivaliokunnan mietintöä erityisesti tämän lain muuttamisen kiireellisyydestä ja sen perusteluja siitä oman kannan muodostamisen pohjaksi, mutta siihen ei juurikaan eväitä tässä mietinnössä ole, se jätetään aika avoimeksi.

Mutta tuo tutkinta vastaan torjunta oli hyvä. Se ei ole mielestäni ollenkaan semantiikkaa, puhutaanko rikoksen tutkinnasta vai rikoksen torjunnasta, vaan se on hyvinkin ohjaava tekijä, kun perustuslakivaliokunta harkitsee jonkun normaalijärjestyksessä säädettävän lain perustuslainmukaisuutta, että puhutaanko tutkinnasta vai torjunnasta.

Tätä kiireellisyyttä en sinänsä niele kritiikittä, koska näiden asioiden tarvehan on tiedetty jo vuodesta 2008 lähtien tai jopa sitä aikaisemmin, niin sotilas- kuin siviilitiedustelunkin puolella, joten mistä se kiire nyt tulee? Pyritäänkö tällä kiireellisellä menettelyllä nyt paikkaamaan edellisten hallituskausien tekemiä virheitä ja säätämään perustuslakia sen takia kiireellisessä järjestyksessä?

16.05 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuo parlamentaarinen työryhmä, jota edustaja Tölli veti, on tehnyt minusta aivan erinomaista työtä. Mutta kun täällä tuli nyt esille se, että se ei ottanut suoraan kantaa tähän kiireellisyyteen, niin se, joka on ottanut tähän kantaa, on perustuslakivaliokunta — siellä on edustettuna lähes kaikki ryhmät. Se otti yksimielisen kannan. Ja se totesi, vaikka se on aikaisemmin ollut hyvin kriittinen tätä kiireellisyyksimenettelyä kohtaan, että ottaen huomioon hallituksen esityksessä esitetty selvitys, perustuslakivaliokunnan muilta valiokunnilta saamat lausunnot ja perustuslakivaliokunnan saama muu asiantuntijaselvitys, sen mielestä nyt on perusteet tähän kiireellisyyksimenettelyyn. Minä tätä kyllä hyvinkin pidän aika arvokkaana näkökulmana, että pystyttiin yksimielisesti näin toteamaan, ja kun perustuslaki tällaisen mahdollisuuden antaa — vaikka sitä aikaisemmin ei ole käytetty — niin voisi melkein kysyä, että jos nyt sitä ei käytetä, niin mikä olisi sellainen tilanne.

Puhemies Paula Risikko: Täällä on kahdeksan puheenvuoropyyntöä. Otetaan ne, koska ministerin aikatauluista johtuen hänen on mentävä, ja hän antaa kuitenkin tuohon vielä siten teille vastauksia.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

16.06 Pertti Salolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puheenjohtaja! Vaikka kannatan kiireellisyyttä, se ei tarkoita missään tapauksessa sitä, että suhtautuisin välinpitämättömästi siihen, missä vaiheessa perustuslakia pitää muuttaa, en missään tapauksessa. Se on erittäin kova juttu, ja siihen täytyy suhtautua kaikella vakavuudella.

Olen tullut vakuuttuneeksi siitä, että meidän ei ole syytä odottaa vuoteen 2020 siinä muuttuneessa maailmanpolitiikan tilanteessa, jossa me olemme — jossa joka päivä meitä vastaan muun muassa hyökätään vähintään 200 hybridi- tai kyberiskun voimalla, Suomea, eri organisaatioita, instituutioita vastaan. Aikaisemmassa tehtävässäni suurlähettiläänä tulin tietoiseksi siitä, miten riippuvaisia me olemme ulkomaisista tiedustelupalveluista. Sieltä on tullut meille tärkein tieto monessa tapauksessa. Sen takia tämä on vakava juttu. [Puhemies koputtaa] En halua odottaa vuoteen 2020.

16.07 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Uskon, että tällä tiedustelulainsäädännön uudistuksella voidaan huolehtia samaan aikaan sekä kansalaisten perusoikeuksista että kansalaisten turvallisuudesta. Niin kuin tässä edustaja Lohi toi esille, perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan ei tosiaan ole estettä sille, että kiireellisenä tämä vietäisiin eteenpäin, ja esitys on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen.

Vasemmistoliitosta on muun muassa edustaja Andersson kysynyt sitä, mitkä ovat ne konkreettiset syyt, miksi tällaista esitystä pitäisi kiireellisenä viedä eteenpäin. Totta kai täytyy katsoa myös muiden valiokuntien lausuntoja. Edustamani ulkoasiainvaliokunnan lausunnossa todetaan, että viestintäteknologian nopea kehitys on tehostanut ja helpottanut Suomelle uhan muodostavien tahojen välistä yhteydenpitoa — tässä tulee esimerkiksi terrorismi tietysti kuvaan — ja tekojen valmistelu ja toteuttaminen tapahtuvat entistä lyhyemmässä ajassa, ja turvallisuustilanteen kehityksen ennustettavuus on heikentynyt merkittävästi. Nämä perustuvat valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden näkemyksiin. Kyllä tämä minusta on hyvin konkreettinen tilanne, [Puhemies koputtaa] missä me tällä hetkellä olemme.

16.08 Pekka Haavisto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn kaikkiin niihin, jotka sanovat, että valtiovallan tehtävä on turvata kansalaisten turvallisuus, mutta silti mielestäni edustaja Tavio, edustaja Laukkanen ottivat sen toisen puolen täällä hyvin esiin, että me emme voi tehdä sellaisia toimia, jotka sitten rajoittavat liikaa kansalaisten oikeuksia tai vapauksia tai kansalaisten yksityisyydensuojaa, ja sitä rajalinjaa tässä juuri nyt etsitään.

Kun katsoo sitä kaikkea tietoa, mitä meistä netissä liikkuu, kaikkien näiden tietojen yhdistämistä ja näin poispäin, niin ymmärrän hyvin, että kansalaiset tuntevat itsensä ikään kuin uhatuiksi. Tämä on uusi uhkakuva, että heistä liikkuu kaikkea sellaista tietoa, jota joku voi pahalla tahdolla yhdistää ja käyttää väärin, ja jopa niin, että viranomaiset joissain yhteyksissä käyttävät väärin — eivät ehkä aina Suomen viranomaiset, mutta joidenkin muiden maiden viranomaiset — tätä tietojen yhdistämistä. Mielestäni tässä kohdassa ei saa olla myöskään liian naiivi. Ei pidä olla näitä kyberuhkia vastaan liian naiivi, mutta ei myöskään tätä vastaan, että näitä tietoja voidaan joskus väärinkäyttää.

16.09 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Painotan taas kerran, että kysymys siitä, tarvitaanko ylipäätään uusia tiedusteluvaltuuksia, on erillinen kysymys, eikä minun ymmärtääkseni siitä ole mitään erimielisyyttä myöskään eduskunnan si-

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

sällä. Perustuslakivaliokunta itse omassa lausunnossaan painottaa, että tätä perustuslain muutosta ei myöskään tule arvioida eduskunnan käsiteltävänä olevan tiedustelulainsäädännön mahdollistamisen näkökulmasta. Eli myöskin tämä perustuslain sisällöllinen muutos on nähtävä siitä näkökulmasta, että se myöskin myöhemmin voi mahdollistaa muita lainsäädäntöhankkeita, joka perustuvat tähän samaan perusoikeuksien rajoitukseen, mitä nyt tullaan käyttämään tiedusteluun. Samaten kysymys menettelytavasta, kiireellisestä menettelystä, on vielä toinen tai kolmas tästä kokonaisuudesta irrallinen kysymys, josta meidän huolenaiheemme tosiaankin on se, että mikäli kynnys nyt madaltuu, niin tästä tulee ennakkotapaus, joka myöskin tekee mahdolliseksi jatkossa muuttaa perustuslakia helpommin tai kevyemmin perustein kuin mitä tähän asti on ollut mahdollista.

16.10 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On syytä huomata myös se tosiasia, että tämän päivän sotilastiedustelu ja yleensä tiedustelu, joka kohdistuu toiseen valtioon, tehdään lähes poikkeuksetta tietoverkoissa. Totta kai James Bondin mallin mukaan täällä Helsingin kaduilla varmaan vielä joku tiedustelija liikkuu, se on varmaa, mutta suurta osaa siitä tietovirrasta, mikä Suomen läpi kulkee eri tietoverkoissa, tarkkaillaan. Ja tässä on jäänyt huomiotta lähes kokonaan mielestäni se tosiasia, että kun näissä verkoissa liikkuu näitä haittaohjelmia, vakoiluohjelmia, niin jos Suomen viranomaiset eivät pääse mukaan sinne tietoverkkoihin seuraamaan niitä tilanteita, niin emme koskaan saa tietää erittäin vaarallisista vakoiluohjelmista, joita esimerkiksi suomalaisiin yrityksiin on asennettu. Ja ihan varmaa on tänäkin päivänä, että hyvin moni yritys on kokenut kymmenien miljoonien tappioita, kun yrityksen kannalta tärkeitä taloudellisia arvoja on viety verkkojen kautta pois tästä maasta ja siinä on syntynyt taloudellinen vahinko. Kannattaa tämäkin huomioida. Totta kai on tärkeää, että ihmisten turvallisuus turvataan, mutta jos jostakin vähän luovumme, niin saavutamme paljon enemmän.

Puhemies Paula Risikko: Vielä seuraavat neljä henkilöä: edustajat Parviainen Olli-Poika, Rydman, Tölli ja Lapintie.

16.12 Olli-Poika Parviainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on oikein korostettu sitä, että mikäli tämä kiireellinen perustuslain muuttaminen tehdään, niin sen täytyy olla ehdottoman poikkeuksellinen tapaus. Me emme halua synnyttää uutta politiikkaa, joka on sellaista, että se perustuu perustuslain olosuhdeperustaiseen muuttamiseen jatkuvasti. Se varmasti on jotain, mistä enemmistö tässä salissa on samaa mieltä.

Minusta on tärkeää myös se, että tiedustelulakien substanssi on muuttunut matkan varrella merkittävästi. Esimerkiksi valvojien valvonta on parantunut, tiedustelutoimintojen maksimaalinen raja on hyvin tarkasti tässä mukana, ja perustuslakivaliokuntakin on kiinnittänyt huomiota siihen, että mikäli tiedustelutoimintoja käytetään, niin ne ovat hyvin tarkasti kohdennettuja. Sikäli esimerkiksi tätä massavalvontakeskustelua ei pidä väheksyä, mutta uskallan sanoa, että ne palomuurit, mitä nyt tiedustelulakeihin on rakennettu, eivät ole avaamassa ovea massavalvonalle. Mutta kuten sanottua, tämä on sitten substanssivaliokuntien asia vielä huolehtia, että lait ovat mahdollisimman vedenpitäviä.

16.13 Wille Rydman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tuossa edustaja Andersson kantoi huolta siitä, muodostuuko nyt jonkinlainen uudenlainen ennakkota-

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

paus siitä, että vastaisuudessa perustuslakia voidaan muuttaa nopeammin. Tällainen huoli on perusteeton.

Perustuslakimiehen tuntee jo tällä hetkellä mahdollisuuden myöskin nopeutettuun käsittelyjärjestykseen, mutta se vaatii sitten viiden kuudesosan enemmistön, mikä korostaa sen menettelyn poikkeuksellisuutta. Lisäksi perustuslakivaliokunta on aiemmassakin käytännössään todennut, että tällaisen nopeutetun menettelyn käytölle tarvitaan myöskin riittävän hyvät perustelut.

Mehän tässä nyt olemme nähneet, niin kuin perustuslakivaliokunta kirjoittaa, että ei ole esteitä nopeutetun menettelyn käytölle tämän perustuslain muutoksen käytön yhteydessä. Kyllä minusta tulisi kiinnittää aika paljon huomiota siihenkin seikkaan, että Euroopassa aika laajasti määrätyllä tiedusteluvaltuudet on jo olemassa, ja kun Suomessa perustuslain muutosta sitä ennen tarvitaan, [Puhemies koputtaa] niin kyllä me olemme tämän asian kanssa pikemminkin vähän myöhässä kuin etunojassa.

Puhemies Paula Risikko: Ja parlamentaarisen seurantaryhmän puheenjohtaja, edustaja Tölli.

16.14 Tapani Tölli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota siihen, että tämä keskustelu on osoittanut, että perustuslain muutoksen tarpeellisuudesta ja sisällöstä näyttää vallitsevan melko suuri yksimielisyys. Se, mistä on vähän eri näkemyksiä, on tämän kiireellinen säätäminen.

Kiinnitän tässä sisällössä yhteen asiaan huomiota. Se on keskustelu tästä kohdennetusta ja kohdentamattomasta valvonnasta. Nyt on asia niin, että tässä mietinnössä on hyvin tiukkaan rajattu se. Tämä on luja mietintö tässä mielessä. Ei tämä mahdollista tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä mitä tahansa tulevaisuudessa, ja tämä luo aika turvallisen näkökulman.

On myöskin syytä todeta, että perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset ovat tulevaisuudessakin täysmääräisesti voimassa. Tässä mielessä voimme katsoa turvallisesti tulevaisuuteen.

Mitä tulee sitten kiireellisyyteen, niin siitä käydään sitten ensi viikolla perusteellisempi keskustelu.

Puhemies Paula Risikko: Ja vielä valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Lapintie.

16.15 Annika Lapintie vas (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluaisin vielä nostaa täältä valiokunnan mietinnöstä esille kohdan, jossa käsitellään uuden rajoitusperusteen soveltamisrajoituksia. Valiokunta korostaa ensinnäkin, että tiedonhankinta kansallista turvallisuutta uhkaavasta toiminnasta voidaan säännöksen perusteella osoittaa vain kansallisesta turvallisuudesta huolehtivien viranomaisten tehtäväksi. Lisäksi on tiedon hankkiminen sellaisesta toiminnasta, joka luonteensa takia voi muodostua vakavaksi uhkaksi kansalliselle turvallisuudelle, ja myös lailla on tyhjentävästi säädettävä toimivaltuuksien kohdentumisesta kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta. Lisäksi sääntely ei mahdollista yleistä ja kohdentamatonta tietoliikenteen seurantaa, mikä tässä keskustelussa on ollutkin esillä. Ja myös sitä valiokunta korostaa, että luottamuksellisen viestin salaisuuteen kohdistunut rajoitus on sallittu vain, jos tiedonhankinta ei ole mahdollista vähemmän puuttuvilla keinoin, ja niin, että tiedon hankkimisessa puututaan luottamuksellisen

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

viestin salaisuuteen mahdollisimman kohdennetusti ja rajoitetusti. Eli valiokunta haluaa korostaa näitä soveltamisrajoituksia, ja ne otetaan totta kai huomioon sitten, kun arvioidaan näitä sisältölakeja siviilitiedustelusta ja sotilastiedustelusta.

Puhemies Paula Risikko: No niin, tässä vaiheessa debatti on ohi, ja meillä on ministeri vielä paikalla. — Olkaa hyvä, 3 minuuttia.

16.17 Oikeusministeri Antti Häkkänen: Arvoisa puhemies! Keskustelu oli varsin yksimielinen, kuten täällä parlamentaarisen ryhmän puheenjohtaja, edustaja Tölle sanoi, tai itse asiassa hän sanoi tästä tarpeesta. Nyt kun tarkemmin kuuntelin täältä kaikkien puolueidenkin puheenvuoroja, niin itse asiassa tarve tälle koko hankkeelle tunnustetaan, mutta sitten tulee kyse tästä kiirehtimismenettelystä, josta tavallaan varmasti käydään jatkokeskustelua. Onkin hyvä kuulla, että itse asiassa tälle hankkeelle on ilmeisesti lähes yksimielinen tuki tässä salissa, nyt käytiin keskustelua vain kiirehtimismenettelystä. Se on eri asia, mutta oli minullekin mieluisa yllätys kuulla tämä.

Perustuslain muuttaminen on aina vakava teko. Nyt kun katsotaan maailmalle, niin huomataan, että oikeusvaltiokysymykset ja perustuslakikysymykset ovat kaikista suurimpia tällä hetkellä. Sen takia sen pitää Suomessa perustua juurikin tällaiseen huolelliseen, monipuoliseen analyysiin, jos lähdetään tekemään muutoksia. Pitää arvioida, onko tuon perusoikeuden rajoitus liian vakava, jotta saadaan toista intressiä eteenpäin. Turvallisuusintressiä ei voi määrättömästi edistää muiden oikeuksien kustannuksella, tämä on se perusviesti. Emme me voi sanoa, että kun sanotaan ”kansallinen turvallisuus”, niin mitä vain saa tehdä. Ei missään nimessä näin. Näin sanotaan Turkissa tai Venäjällä tai muualla, mutta ei Suomessa.

Meillä on kokonaisuus, joka on huolella punnittu, jossa vain tarkkarajaisia, täsmällisiä, tiettyjä rajoituksia voidaan tehdä kansalaisten perusoikeuksiin, jotta voidaan edistää turvallisuutta koko Suomessa, mutta ei voida tehdä niin, että puututtaisiin perusoikeuksien aivan ydinalueisiin tai poistettaisiin aivan rajattomasti, vaikka niin, että massavalvonta sallittaisiin tuosta noin vain. Suomessa on vakiintuneet perustuslakivaliokunnan käytännöt siitä, miten perusoikeuksia voi rajoittaa merkittävien intressien edistämiseksi. Näitä perusoikeuksien rajoittamisedellytyksiä oli huolella jo vuosien ajan laadittu siihen oikeusministeriön esitykseen, josta nyt perustuslakivaliokunta yksimielisesti käytännössä katsoo, että siltä pohjalta on hyvä edetä. Eli huolellinen valmistelu, hyvä PeV:n mietintö — tässä on erittäin hyvä pohja tälle hankkeelle edetä.

Puhemies Paula Risikko: Ja sitten mennään puhujalistalle.

16.19 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on yksi periaatteellisesti merkittävimmistä, mitä eduskunta tämän vaalikauden aikana tulee käsittelemään, sillä kyse on perusoikeuksiin tehtävästä rajoituksesta ja vieläpä yksityisyydensuojaan suoraan liittyvästä sellaisesta. Perustuslakivaliokunta on omassa mietinnössään painottanut perustuslain pysyvyyden tärkeyttä sekä sitä, että perustuslain mahdollisia muutostarpeita arvioidaan huolellisesti ja että välttämättömiksi arvioidut muutokset tulee tehdä perusteellisen valmistelun sekä siihen liittyvän laajapohjaisen keskustelun ja yhteisymmärryksen pohjalta. Eduskunta tulee nyt ottamaan kantaa kahteen erilliseen asiaan tämän nyt käsitellyssä olevan lakiesityksen myötä.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Ensimmäinen niistä on muutos perustuslakiin, joka mahdollistaa luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittamista uusin perustein. Esityksen mukaan perustuslain 10 §:ään lisätään uusi momentti, jonka mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. On tärkeää painottaa, että vaikka tämä esitys nyt poliittisesti on kytketty vahvasti tietoliikennetiedustelun mahdollistamiseen, on tämä muutos perustuslakiin kuitenkin luonteeltaan yleinen ja mahdollistaa siten myös tulevaisuudessa muita lainsäädäntöhankkeita, jotka pohjautuvat tähän samaan rajoitusperusteeseen. Kuten perustuslakivaliokunta mietinnössään toteaa, ei perustuslain sisällöllistä muutosta tule arvioida eduskunnan käsiteltävänä olevan tiedustelulainsäädännön mahdollistamisen näkökulmasta.

Tämä muutos perustuslakiin on periaatteellisesti tärkeä myös sen takia, että luottamuksellisen viestin rajoittamista tämän lakimuutoksen myötä irrotetaan rikosperusteisesta toiminnasta. Jatkossa yksityisyydensuojaa voidaan siis rajoittaa myös tiedon hankkimiseksi tilanteissa, joissa ei tiedonhankintavaiheessa eikä välttämättä muutoinkaan voitaisi kohdistaa konkreettista ja yksilöityä rikosepäilyä.

Vaikka vasemmistoliiton näkemys on, että tällainen rajoitusperuste perustuslakiin voidaan lisätä, haluamme kuitenkin painottaa, että muun kuin sotilaallisen toiminnan kohdalla tämä rajoitus on kytketty vain vakaviin uhkiin. On keskeistä, että tätä kynnystä myös käytännössä sovelletaan niin, että luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittaminen tavallisten ihmisten kohdalla tehdään vain poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa se on välttämätöntä tiedon hankkimiseksi kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavista tekijöistä. Samaten painotamme sekä lain perusteluihin että tähän perustuslakivaliokunnan mietintöön sisältyvää selkeää linjausta siitä, että tämä rajoitus ei mahdollista yleistä, kohdentamatonta ja kaikenkattavaa tietoliikenteen seurantaa.

Arvoisa puhemies! Toinen periaatteellisesti iso kysymys, johon eduskunta tulee ottamaan kantaa, on perustuslain muuttamisen säätämisyjärjestys. Hallitus on lakiesityksessä ottanut kantaa kiireellisyyden puolesta, mutta perustuslakivaliokunta pidättäytyy yksimielisesti esityksen julistamisesta kiireelliseksi. Asia on nyt siksi eduskunnan käsissä. Vasemmistoliiton näkemys on, että ehdot kiireelliselle menettelylle eivät tässä tilanteessa täyty. Perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain muuttamiseen tulee suhtautua pidättyväisesti eikä siihen pidä ryhtyä päivänpoliittisten tilannenäkymien perusteella. Valiokunnan mukaan on tärkeää, että perustuslain muutokset pääsääntöisesti käsitellään normaalissa perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Kynnys on haluttu pitää korkeana niin perustuslain aseman suojaamiseksi kuin demokratian varmistamiseksi. Jättämällä esitys lepäämään seuraavalle eduskunnalle annetaan kansalaisille mahdollisuus vaalien kautta ilmaista oma kantansa esityksiin, joilla heidän perusoikeuksiaan rajoitetaan tai muutoin merkittävällä tavalla muutetaan. Mikäli tästä kansanvallan näkökulmasta keskeisestä menettelytavasta poiketaan, tulisi perusteiden olla poikkeuksellisen selkeitä ja painavia. Kiireellistä menettelyä ei siis tule käyttää, ellei siihen ole poikkeuksellisesti välttämätöntä tarvetta. Kysymys kuuluu siksi, onko meillä nyt käsissä sellainen tilanne.

Niin hallituksen esityksessä kuin ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan lausunnoissa ja selonteoissa on tehty ansiokkaita kuvauksia turvallisuusympäristössä tapahtuneista muutoksista, teknologisen kehityksen vaikutuksista turvallisuuspolitiikkaan ja tiedustelutoimivaltuuksien tarpeesta. Kaikki tämä on kiistattomasti totta. Se ei silti muuta sitä tosiasiaa, että kyseessä on yleinen kuvaus turvallisuustilanteen muutoksista, jotka ovat to-

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

dellisuutta kaikissa valtioissa ympäri maailman. On siis vedottu yleiseen tarpeeseen saada lisää tiedusteluun liittyviä toimivaltuuksia, mutta mitään poikkeuksellista ja välttämätöntä juuri tähän aikaan ja Suomeen liittyvää tarvetta ei ole yksilöity. [Pertti Salolainen: Muissa maissa on jo lait!] Poliittisesti hyvä osoitus tämän poikkeuksellisen ja välttämättömän tarpeen puuttumisesta on se tosiasia, että hallitus on antanut sote-uudistukselle etusijaa tämän lakihankkeen etenemiseen nähden. Mikäli tarve olisi poikkeuksellinen ja välttämätön, olisi ollut mahdollista edetä nopeammin. Tähän ovat kiinnittäneet huomiota myös monet esityksestä lausuneet oikeusoppineet. Siteeraan yhtä lausuntoa, jonka mukaan ”kulunut aika esityksen antamisesta horjuttaa hallituksen esityksen kantaa siitä, että Suomen turvallisuustilanteen heikentyminen ja tarve varautua Suomen kansallista turvallisuutta uhkaavaan toimintaan muodostaisivat sellaisen poikkeuksellisen tilanteen, jossa perustuslain kiireelliselle muuttamiselle on osoitettavissa välttämätön tarve”.

Lopuksi, mikäli puhemies sallii, eduskuntavaalien läheisyys tulee myös vaikuttamaan tähän arviointiin. Kiireellisellä menettelyllä saavutettavissa oleva ajallinen säästö on tällä hetkellä pieni verrattuna normaalissa säätämisyjärjestyksessä etenemiseen. Ja lopuksi, vaikka kannattaisikin niin perustuslain sisällöllistä muutosta kuin tiedustelutoimivaltuuksien lisäämistä hallituksen esittämässä muodossa, vetoan silti edustajien harkintaan, mitä tulee kiireellisen menettelyn käyttöön. Tästä tapauksesta tulee ennakkopäätös, [Puhemies koputtaa] jolla tulee olemaan vaikutuksia siihen, minkälaisin perustein jatkossa tehdään muutoksia perustuslakiin.

16.27 Tapani Tölli kesk: Arvoisa puhemies! Aluksi on mieluisaa todeta se, että perustuslain muutoksen sisällöstä ja tarpeellisuudesta vallitsee tässä salissa melkoisen suuri yksimielisyys. Se kertoo myös siitä, että asiaan on aika laajasti paneuduttu ja asiaa on harkittu, ja silloin se luo hyvin vakaan pohjan perustuslain uudistamiselle. Niin kuin tässä on monta kertaa todettu, perustuslakia ei tule muuttaa hetken mielijohteesta eikä poliittisista suhdanteista, vaan se on aina huolella valmisteltu ja huolella harkittu asia. Perustuslain luonne on tietyllä lailla pysyvä, mutta se ei tarkoita koskaan sitä, ettei perustuslakia tule ja voi muuttaa.

Tätä perustuslain muutosta on valmisteltu jo edellisen vaalikauden aikana, ja tämän vaalikauden alussa asetettiin oikeusministeriön työryhmä, joka tätä asiaa valmisteli, ja jo vuoden 2015 puolella asetettiin myös parlamentaarinen seurantaryhmä, joka oli tiiviisti mukana tässä työssä. Tässä valmistelutyössä kuultiin hyvin laajasti eri asiantuntijoita ja tehtiin selvityksiä ja punnittiin eri näkökulmia. On syytä todeta myös se, että tämä uudistus on hyvin rajattu. Se koskee vain yhden pykälän yhtä momenttia. Ja perustuslakivaliokunta mietinnössään vielä rajasi tätä. Eli ei voi sanoa, että on joku hätiköity muutosesitys, vaan se on huolella harkittu.

Nyt on tärkeää muistaa tässä myös se, mikä tässä näkyy, että ei ole kysymyksessä hallitus—oppositio-asetelma, niin kuin ei koko tiedustelulakipaketissakaan. Tätä ei tehdä pelkästään tätä hallitusta varten eikä seuraavaa hallitusta varten eikä sitä seuraavaa, vaan pitemmällä aikavälillä, niin että tähän uudistukseen voi nojata olivatpa poliittiset suhdanteet sitten mitkä tahansa. Se luo vakaan, ja tällaiset uudistukset pitää juuri tämäntyyppisesti tehdä.

Tässä on keskusteltu sitten muutamista näkökulmista, ja yksi on tämä kohdennettu valvonta. Valiokunnan puheenjohtaja mietinnöstä hyvin perustellusti lainasi, mitä tämän säännöksen soveltamisrajoitukset tarkoittavat, ja minä siitä toistan joitakin asioita, jotka

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

tuovat esille sen, että massavalvonta tai kohdentamaton valvonta ei ole mahdollista vaan että aina se perustuu selkeään päätöksentekoprosessiin: Ensinnäkin tiedonhankinta kansallista turvallisuutta uhkaavasta toiminnasta voitaisiin säännöksen perusteella osoittaa vain kansallisesta turvallisuudesta huolehtivien viranomaisten, joita ovat nykyisin suojelupoliisi, Pääesikunta ja Puolustusvoimien tiedustelulaitos, tehtäväksi. Toiseksi on syytä todeta, että tämä rajoitusedellytys koskisi vain tiedon hankkimista sellaisesta toiminnasta, joka luonteensa takia voi muodostua vakavaksi uhkaksi kansalliselle turvallisuudelle — vakavaksi uhkaksi kansalliselle turvallisuudelle. Kolmanneksi lailla tulee säätää — eli näillä substanssilaeilla — tyhjentävästi toimivaltuuksien kohdentumisesta kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan. Tyhjentävästi. Neljänneksi ehdotettu sääntely ei mahdollista yleistä kohdentamatonta ja kaiken kattavaa tietoliikenteen seuranta tiedustelutoiminnassa. Ja sitten on tämä välttämättömyyskriteeri. Eli aika vahvasti tämä on lukittu, ja on syytä muistaa, että perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset ovat edelleen täysimääräisesti voimassa. Eli kun on keskusteltu siitä, antaako tämä nyt mahdollisuuden tulevaisuudessa säätää tavallisella lailla mitä tahansa: ei anna. Siksi voi katsoa tietyllä tavalla turvallisesti tulevaisuuteen.

No sitten tästä säätämisyjärjestyksestä lyhyesti: Ei tästä, jos tämä säädetään kiireellisenä, voi vetää enakkopäätöstä siitä, että tulevaisuudessa aina niin pitäisi tehdä. Perustuslakivaliokunnan mietinnössä selvästi todetaan se, että tämä pääsääntö on tulevaisuudessa edelleen se, että kaksilla valtiopäivillä, mutta ei perustuslaki myöskään luo estettä sille, etteikö näin voi tehdä, kun yhdessä näin harkitaan. No nyt näistä kiireellisyyden perusteista meidän on syytä sitten tarkemmin puhua ensi viikolla, mutta kun kysytään, onko nyt yhtäkkiä jotakin tapahtunut nopeasti, niin välttämättä ei niin, mutta se paine siihen kiireeseen on kasvanut koko ajan, ja se paine vain kasvaa. Jos minä esimerkiksi — tämä saattaa olla huono esimerkki — seison tulvavedessä ja vesi nousee koko ajan, niin minulla on ollut kiire koko ajan ja se kiire vain pahenee eikä se, että minulla on ollut kiire jo pitkään, poista sitä, etteikö se kiire ole käsillä. Huolellisesti harkitaan.

Haluan vielä todeta tästä keskustelusta, että on pitkää aikaa mukava todeta, miten asioista voidaan keskustella myös rakentavasti. Tämä on niin tärkeä asia, että tätä on ihan turha kärjistellä. Jos ollaan eri mieltä, niin ollaan ja puhutaan siitä, ja silloin tulee myös hyvää jälkeä. Tämä on sellainen asia, että tässä pitää tehdä hyvää jälkeä.

16.34 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin lämmin kiitos perustuslakivaliokunnan työskentelystä ja etenkin puheenjohtaja Annika Lapintien ja varapuheenjohtaja Tapani Töllin ansiokkaasta panoksesta tämän lakipaketin eteenpäinviemisessä. Valiokuntahan oli yksimielinen täysimääräisessä kokoonpanossaan, mikä kuvaa sitä, että perustuslakivaliokuntakin suhtautui tähän asiaan suurella vakavuudella. Se, että olemme tässä tilanteessa säätämässä nopeutetussa menettelyssä muutosta luottamuksellisen viestin suojaan, joka on perustuslakimme turvaa, on mielestäni aivan välttämätön ja perusteltu esitys.

Suomi on tässä asiassa ikävä kyllä jälkijunassa. Monessa puheenvuorossa keskustelun aikana, tämän ensimmäisen käsittelyn aikana, on noussut esille se, että olemme vieraiden valtioiden antamien tietojen varassa tähän asti olleet siitä, mitä suomalaisissa tietoverkoissa tapahtuu, olkoon sitten kysymys ihan normaaleista tietoverkoista tai niistä tietoverkoista, joita esimerkiksi viranomaiset käyttävät tai Puolustusvoimat tai Rajavartiosto käyttää.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Se, että me olemme tässä tilanteessa, ei tietenkään ole kenenkään vika, vaan maailma on vain muuttunut niin hurjaa vauhtia, että meidän on siihen muutokseen nyt mukauduttava, ja viimeisenä Euroopan valtiona luomme tätä lainsäädäntöä, jolla pystytään varautumaan kyberuhkiin ja hybridi-vaikuttamiseen. Se on tätä päivää. Todelliset isot asiat tehdään tuolla tietoverkoissa tänä päivänä, ja joka ainoa tieto, mikä siellä liikkuu — suurin osa siitä varmasti on aivan turvallista tietoa, mutta ikävä kyllä, niin kuin tämänkin keskustelun aikana olemme todenneet, siellä on myös Suomen turvallisuuden kannalta erittäin arveluttavaa tietoa, ja sieltä sitä sitten on saatavilla, kunnes tämä laki saadaan kuntoon ja suomalainen tiedustelu pääsee perustuslain antaman säädöksen mukaisesti myös näitä tietoverkkoja tutkimaan.

Nämä muutokset, mitä nyt tässä ollaan hyväksymässä, on tehty huolellisella harkinnalla ja ennen kaikkea niin, että valiokuntia on kuultu, ja niiden lausuntojen mukaan tälle lakihankkeelle nimenomaan on tarvetta. Nythän ollaan tekemässä luottamuksellisen viestin suojaan hyvin rajattua muutosta, ja se on aivan totta, että siitä luottamuksellisen viestin suojasta pitää olla huolissaan. Tämä rajattu muutos, mikä nyt ollaan tekemässä, on mielestäni hyvin perusteltu ja oikeasuhtainen siihen verrattuna, mitä perustuslain suoja tarjoaa luottamukselliselle viestinnälle.

Se, että perusoikeuksia rajoitetaan joskus, on ihan normaalia menettelyä suomalaisessa lainsäädännössä. Perusoikeuksia voidaan rajoittaa siinä tapauksessa, kun se syntyvä rajoitus on oikeassa suhteessa saavutettuun hyötyyn nähden. Monessa asiassahan näin on toimitettu jo aikaisempinakin vuosina, ja tällä samalla linjalla jatketaan. Ja todellakin, jos perustuslakia lähdetään muuttamaan, niin siihen pitää olla erittäin painavat perusteet ja nimenomaan niin, että siitä käydään etukäteen huolellinen valmistelu, hyvä kansalaiskeskustelu, ja sen jälkeen siitä tehdään sitten jämäkästi päätös.

On syytä muistaa myös, että tietoverkoissa tänä päivänä liikkuu myös ihan tavallisia, ei vain pelkästään sotilaiden taikka Rajavartiolaitoksen työtä varten olevaa tietoa, vaan siellä liikkuu tavallisten ihmisen kannalta hyvinkin vaarallisia tietoja liittyen esimerkiksi taloudellisiin uhuihin tai vaikka teollisuusvakoiluun. Tietoverkoissa liikkuu sellaisia vakoiluohjelmia, joihin emme ole tähän asti pystyneet varautumaan, kun eiväthän meidän viranomaiset siellä tietoverkoissa ole saaneet olla. Tämän jälkeen se mahdollistuu, jotta saadaan näitä vakoiluohjelmia ja muita haittaohjelmia paikannettua paljon paremmin. Kaikilla näillä haittaohjelmilla ja vakoiluohjelmillahan on se yksi yhteinen nimittäjä, kuten lääkkeilläkin tuolla lääketieteen puolella, että tauti pitää ensin tuntea, ennen kuin voidaan lääke keksiä. Tässä on aivan sama asia, että jos joku vakoilu- tai haittaohjelma havaitaan, sitä virustorjuntaa tai haittaohjelman torjuntaa ei voida tehdä, ellei sitä haittaohjelmaa itsessään tunnetta. Nyt sekin mahdollistuu tämän lainsäädännön myötä.

Kattava valvonta kuuluu tähän lakiesitykseen, eli kun annetaan uusia valtuuksia lainojalla, niin sitä tulee myös valvoa, ja sehän tässä laissa on myös järjestetty. Eli ei tässä olla menossa soitellen sotaan, vaan kaikki nämä asiat on tarkasti ja tasapainoisesti harkittu.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi vielä sen verran, että kun tämä nopeutetussa käsittelyssä käsitellään, niin siitä on kuulunut myös puheenvuoroja, että tämä pitäisi normaalin menettelyn mukaisesti viedä, mutta sehän tarkoittaisi käytännössä noin kahden vuoden viivästystä tälle laille. Mielestäni nämä maailman tapahtumat, mitä olemme viime aikoina havainneet Suomessakin ja tässä lähialueillamme, puoltavat hyvin vahvasti sitä, että tämä nyt esitetty menettely, jonka mukaan käydään nopeutetulla menettelyllä tämä lakiesitys, on erittäin hyvä ja perusteltu, ja sitä kannatan.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

16.39 Wille Rydman kok: Arvoisa rouva puhemies! Poliitiikkaahan on olemassa sen vuoksi, että on erilaisia yhteiskunnallisia intressejä, ja niitä pyrimme sitten sovittamaan ja tässä salissa myöskin debatoimaan. On kuitenkin hyvä, että meillä on sen verran kypsä kansakunta ja sen kansanedustuslaitos, että kaikista asioista ei tarvitse tehdä riitaa, vaan silloin kun on kyse kansallisesta intressistä ja ennen kaikkea kansallisesta turvallisuudesta, niin voimme löytää täällä hyvinkin laajan kansallisen yhteisymmärryksen.

Olemme huomanneet, että tässä salissa vallitsee varsin laaja yhteisymmärrys siitä, että tiedustelulakeja tarvitaan. On olemassa myöskin varsin laaja yhteisymmärrys siitä, että tiedustelulakeihin tarvittava perustuslain muutos tarvitaan. Sitten on ehkä vielä jonkin verran keskustelua siitä, tarvitaanko nopeutettua menettelyä, mutta siinäkin vaikuttaisi olevan niin, että varsin laaja ymmärrys — ehkä joistain pienistä nyansseista huolimatta — tästä salista löytyy sille, että nopeutettua järjestystä voidaan käyttää. Se, että nopeutetussa säätämisyjärjestyksessä tarvitaan viiden kuudesosan enemmistöä alleviivaa jo itsessään sitä, että kyseessä on varsin poikkeuksellinen järjestely ja siihen tarvitaan erityisen hyvät perustelut.

Mutta kuten olemme saaneet huomata, turvallisuushkat ja kansainvälinen toimintaympäristö ovat kiihtyvässä liikkeessä. Mitä tulee meidän kansainvälisiin verrokkeihin, niin vastaavanlainen lainsäädäntö on jo saatu vietyä läpi. Me olemme itse asiassa jo myöhässä tämänkaltaisen lainsäädännön kanssa, ja on erinomaista, jos pystymme nyt sitten kohtalaisen yksimielisesti tulemaan siihen lopputulemaan, että saamme ajantasaisen lainsäädännön myöskin tiedustelulakien osalta ja saamme siihen liittyvän perustuslain muutoksen vietyä viiden kuudesosan enemmistöllä tässä salissa nopeutetussa järjestyksessä läpi.

16.42 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa rouva puhemies! Tuohon debattiosioon olisin vielä jatkanut, kun siinä jäi vähän uupumaan. Eli tuota sotilaallisen toiminnan ja kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan rajoitusperustetta käsitellään esityksessä. On tärkeää, että luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan puuttumisen on oltava mahdollisimman kohdennettua ja rajattua, niin kuin se onkin siinä, ja että nämä edellytykset täyttyvät: toiminnalla on kytkentä Suomeen ja se uhkasi Suomen kansallista turvallisuutta, vaikka toiminta voisi tapahtua myös Suomen rajojen ulkopuolella. Esimerkkeinä siitä ovat terrorismi, väkivaltainen radikalisoituminen tai ulkomaalaisten tiedustelupalveluiden toiminta. Ei voi olla korostamatta liikaa sitä, että vastapainona luonnollisesti tarvitaan vahvat oikeusturvatakeet ja tiedusteluvaltuuksien käytön valvontaa. Silloin tämä on tasapainossa.

Haluan myös osaltani kiittää valiokunnan puheenjohtajaa, jäseniä ja valiokuntaneuvoksia tästä hyvin tehdystä mietinnöstä. Tässä nyt lähdetään tämän kiireellisyyden osalta siitä, että ehdotonta estettä käsitellä kiireellisenä ei ole. Tämä jätettiin niin sanotusti poliittiseen harkintaan, ja tämän suuren salin ratkaistavaksi. Itse pidän tätä hyvänä ratkaisuna. Nyt sitten puolueet varmasti vastuullisesti tätä asiaa pohtivat huomenna ryhmäkokouksissa ja muissa yhteyksissä ennen ensi viikon käsittelyä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 198/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

5. Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden verotusmenettelyä koskevien säännösten muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 140/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan 30 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annetussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määrärajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 6. asiaan.

Keskustelu

16.44 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Tämä lähetekeskustelussa oleva hallituksen esitys on varsin tekninen luonteeltaan, ja sen tavoitteena on poistaa byrokratiaa ja sujuvoittaa menettelyjä.

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että verotusmenettelylaista poistettaisiin säännös rakennuttajan velvollisuudesta esittää katselmuksen yhteydessä rakennusvalvontaviranomaiselle Verohallinnon antama todistus tiedonantovelvollisuuden täyttämisestä. Rakennuttajana toimimivan luonnollisen henkilön ei jatkossa tarvitsisi esittää rakennusvalvontaviranomaiselle Verohallinnon antamaa todistusta rakentamislupien tekemisestä rakentamisluvan alaisesta rakentamisesta. Kehittyneen tiedonsaannin johdosta rakennusvalvontaviranomaisen ilmoituksen merkitys ilmoitusvalvonnassa on vähentynyt. Verohallinto saa tietoa aikaisempaa joustavammin näistäkin asioista.

Toinen tärkeä asia on, että verotusmenettelystä annettuun lakiin ja ennakkoperintälakiin lisättäisiin säännös, joka antaa Verohallinnolle mahdollisuuden antaa päätöksiä ja muita asiakirjoja tiedoksi sähköisesti, jos verovelvollinen on antanut tähän suostumuksen.

Nämä asiat ovat olleet jo ennakkokäsittelyssä valtiovarainvaliokunnan verojaostossa, ja uskallan tässä ennakoida, että nämä viedään suuressa sovussa eteenpäin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 141/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 142/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 143/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain 30 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 135/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.

10. Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus 2017

Kertomus K 12/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan. Asian käsittely keskeytettiin 14.9.2018 pidetyssä täysistunnossa, ja nyt keskustelua jatketaan.

Keskustelu

16.49 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Käsissämme on vuoden 2017 toimintakertomus Kelan valtuutetuilta. Pääsimme aloittamaan keskustelua jo tuossa taannoin hie- man mutta keskustelu jäi kesken ja minunkin puheenvuoroni jäi kesken, joten jatkan siitä nyt.

Viime vuosi oli Kelalle poikkeuksellisen haastava. Yksi suurimmista muutoksista oli perustoimeentulotuen siirtyminen kunnilta Kelan tehtäväksi 1.1.2017 alkaen. Käynnistämisvaikeuksilta ei välttytty, sillä perustoimeentulotuen käsittely ruuhkautui pahasti, ja henkilöstöä tarvittiin lisää siitäkin huolimatta, että jo vuoden 2016 lopussa rekrytoitiin perustoimeentulotuen tehtäviin 740 henkilöä.

Olen itse tehnyt kunnissa toimeentulotukityötä, ja jo tuolloin Kelan valtuutettuna useaan otteeseen kerroin, että toimeentulotuki on luonteeltaan aivan täysin erilainen etuus kuin muut sosiaaliturvaetuudet, joita Kela aikaisemmin on käsitellyt. Nostimme valtuus-

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

tossa silloin myöskin useaan otteeseen esille sen, että henkilöstömäärä tulee olemaan isompi kuin mitä muissa etuustehtävissä Kelalla oli aikaisemmin ollut. Näistä nostoista huolimatta kuitenkin oli vahva usko siihen, että huomattavasti pienemmällä henkilöstömäärällä pärjättäisiin kuin millä kunnissa toimeentulotukityötä ja etuuskäsittelyä oli aikaisemmin tehty. No, nyt tällä hetkellä tiedämme, että näin ei ole. Toki vieläkin Kelalla on joitakin henkilötyövuosia pienempi työmäärä käytössä perustoimeentulotuessa, mutta Kela on useampaan otteeseen nostonut esille sen, että tämä on täysin poikkeava etuus muihin etuuksiin verrattuna ja sen vuoksi myöskin vaatii aivan eri tavalla henkilötyövuosia kuin muut sosiaaliturvaetuudet.

Kela on joutunut lisäämään henkilöstöä. Kela on kamppaillut tämän 7 päivän käsittelyajan kanssa, kamppailee edelleenkin, mutta erityisesti vuosi 2017 oli Kelalle vaikea. Osa kunnista teki päätöksiä vielä sinne maaliskuulle saakka, ja tämä jonkun verran helpotti tilannetta, mutta Kela joutui koko ajan ikään kuin reagoimaan siihen, että henkilöstöä jouduttiin perehdyttämään ja kouluttamaan työhön ja palkkaamaan lisää. Pahimman suman aikana asiakkaiden toimeentuloa turvattiin ruoan ja lääkkeiden maksusitoumuksilla ja myös kunnista myönnettiin täydentävää toimeentulotukea.

Olen pahoillani siitä, ettei toimeentulotuen erityisluonteisuuteen uskottu etukäteen, jotta näiden ihmisten kohdalla, jotka toimeentulotukea tarvitsivat, olisi voitu välttyä siltä vahingolta, joka tästä sitten heille aiheutui.

Kelan valtuusto käsitteli asiaa ja pyysi asiasta myöskin ulkopuolisen tahon raporttia opiaksemme, mitä tässä meni pieleen ja miten sitten jatkossa voitaisiin paremmin hallita näitä riskejä. Tämä raportti kertoi, ettei muutokseen osattu varautua etukäteen riittävällä volyymilla ja että puutteita oli yhteistyössä eri tahojen välillä riskienhallinnassa, raportoinnissa ja projektin johtamisessa. Tämä kaikki kävi ilmi ulkoisesta raportista, jonka Kelan valtuutetut saivat loppuvuodesta 2017. Näistä ongelmista onkin otettava opiksi.

Kelasta on tullut myöskin merkittävä kilpailuttaja. Hankintalain kautta tehdään paljon kilpailutuksia, ja myöskin nämä kilpailutukset ovat puhututtaneet Kelan valtuustossa. Esitin itse, että tähän valtuutettujen toimintakertomukseen olisi voitu jo viime vuoden osalta lisätä osio kilpailutuksista, mutta en saanut kannatusta tälle esitykselleni. Olemme taas tilanteessa, jossa muun muassa taksikydyt ja kuntoutuspalvelut aiheuttavat jatkuvasti keskusteluita julkisesti mutta myöskin paljon yhteydenottoja asiakkailta. Näissä on myöskin kyse kilpailutuksen lopputuloksesta.

Toivonkin siis, että kun teemme vuoden 2018 Kelan valtuutettujen toimintakertomusta, niin voisimme tässä kertomuksessa paneutua myöskin Kelaan kilpailuttajana ja menneisiin kilpailutuksiin, mahdollisesti niissä oleviin ongelmakohtiin, joita sitten myöskin eduskunta voisi tämän toimintakertomuksen myötä käsitellä täällä. Tämä on akuutti asia, joka koskee myöskin tätä vuotta, ja itse aion myöskin Kelan valtuutetuissa edelleen kiinnittää huomiota eduskunnan alaisen laitoksen kilpailuttamiseen ja siinä piileviin ongelmiin. Ja toivon, että voimme sitten asiasta myöskin jossain muussa yhteydessä keskustella myöhemmin. — Kiitos.

16.56 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Kela on ollut nyt juuri näiden parin viime vuoden aikana aikamoisessa pyöryksessä. On tullut paljon uusia asioita, ja täytyy sanoa, että hämmästyttävänkin hyvin on selvinnyt niistä asioista. Nyt näyttää siltä, että nämä viivästymät, mitkä ovat olleet, on saatu hoidettua ja nämä kaikkein heikoimmassa asemassa olevat saavat rahansa suht nopeasti sieltä.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

Nyt kuitenkin se, mikä pelottaa kaikkein eniten, on tämän aktiivimalli ykkösen tuomat murheet. Kun leikataan se kolmekymppiä, joka tarkoittaa kaikkein pienimmällä määrällä toimeentulevilla ihmisillä yhden viikon ruokaa, sitä rahaa täytyy saada jostakin muualta tai sosiaalitoimistosta. Mutta miten Kela pystyy venymään ja pystyykö Kela venymään siihen, että näitten uusien asiakkaitten, jotka joutuivat Kelan asiakkaiksi, että heidänkin asiat saataisiin hoidettua säällisessä ajassa, niin että kenenkään ei tarvitsisi odottaa rahojaan kolmea viikkoa tai kuukautta? Ihmiset tarvitsevat rahansa silloin, kun on se päivä. He ovat kyllä laskeneet niin tarkkaan sen, miten menee.

Mutta kaikinensa olen hämmästynyt siitä, miten hyvin on saatu kuitenkin menemään. Täytyy sanoa, kun itsekkin soitin tässä erään henkilön asiasta Kelaan, että oli tosi mukava, kun siellä vastattiin heti ja sieltä sai avun, siihen asiaan tartuttiin, ihmisen asiaan. Toki tietenkin pitäisi olla niin, että nämä heikoimmassa asemassa olevat ihmiset pystyisivät itse hoitamaan asiansa ja pääsisivät Kelaan eikä menisi papereita hukkaan ja asiat hoituisivat hyvin, mutta hyvä, että mennään edes tällä tavalla.

Pidetään Kela pystyssä ja verot sen suuruusina, että pystymme pitämään sen pystyssä.

16.58 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Jatkan vielä, kun tuossa varsinaisessa puheenvuorossani ehdin vain sivuuttamaan sitä keskustelua, jonka kävimme täällä salissa edellisen kerran Kelan valtuutetuista koskien taksikyytien kilpailutusta. Jo silloin kuulimme ikään kuin kummallista keskustelua, jossa ministeri Berner koki, että lain uudistus ei millään tavalla aiheuttanut tilannetta, jossa Kela oli näiden taksi-, Kela-kyytien kanssa. Ministeri Mattila totesi, että hänellä ei ole mitään mahtikäskyvaltaa, jolla hän voisi tilanteen korjata.

Kelan valtuutettuna olen ymmärtänyt niin, että Kela nimenomaisesti viestitti ministerille ja ministeriöille, että mikäli laki tulee voimaan sillä aikataululla, heinäkuun alusta alkaen, joka alun perin lakiesityksessä oli todettu, niin tämä tulee aiheuttamaan vaikeuksia Kelalle. Tämä huomio ilmeisesti jäi kuitenkin Kelan vastuulle yksinään, ja nyt sitten Kela oli heinäkuun alusta tilanteessa, jossa todella näitten välityskeskusten kilpailutusten kautta kyydit ympäri Suomen takkusivat pahasti. Ja ketkä olivat kärsijöinä? Kärsijöinä olivat vammaiset, sairaat, vanhukset, ne kaikki, jotka näitä Kela-kyytejä tarvitsivat.

Minusta asia on edelleen epäselvä. Edelleen on epäselvää se, mitä tämän kanssa voitaisiin tehdä, jotta tilanne saataisiin tällä hetkellä erityisesti täällä Uudellamaalla paremmin toimimaan. Useat autoilijat ovat kertoneet, että ovat ikään kuin jättäneet tehtävät Kela-kyytien kautta, koska eivät voineet osallistua tämän kilpailutuksen jälkeen näitten välityskeskusten antamien ehtojen mukaisesti kuljetuspalveluiden tuottajina, ja tämä tietenkin on ikävää. Useilla asiakkailla on ollut pitkäaikaiset suhteet näihin autoilijoihin, jotka nyt siis ovat leivättömän pöydän ääressä.

Tiedän esimerkiksi Satakunnan osalta tilanteen. Viime viikolla sain soiton, että iltai-kaan Kela-kyyti tuli Turusta Huittisten kautta ja 2,5 tuntia soiton jälkeen saapui asiakkaan luokse. Tällainen ei siis ole järjestelmä, joka perustuu pysyvyyteen ja toimivuuteen. Voidaan siis sanoa, että Kela-kyyti toteutui, mutta voimmeko me luoda järjestelmän tällaisen varaan? Emme voi luoda.

Edelleen siis on paljon työtä tehtävänä, jotta ihmiset saavat palvelun katkotta kohtuullisessa ajassa ja pystyvät suunnittelemaan hoitoihin menonsa asiallisesti ympäri Suomen.

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

17.01 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Kun nyt tässä on mahdollisuus kertoa — ennen kaikkea haluan kertoa puhemiehelle — niin juuri tänään menin taksilla hammaslääkäriin, kesken päivän kun jouduin siellä hyppäämään, niin kuljettaja puhui näistä Kela-kyydeistä ja sanoi, että hän ei ole ottanut yhtään ainutta Kela-kyytiä ja se johtuu siitä, että tämän uuden systeemin takia heidän palkkansa, mitä he saavat siitä, putosi 28 prosenttia. 28 prosentin leikkaus palkkoihin. Siinä on yksi syy, miksi autoja ei riitä Kela-kyytejä ajamaan. Ei autoilijoidenkaan kannata ajaa tappiokseen näitä, vaikka niitä olisi paljonkin, niin tappiota kertyy joka ikinen tunti. Että mieluummin kannattaa ajaa normaalkyytejä.

Nythän tässä uudistuksessa on sitten käynyt myöskin näin, että ne asiakkaat, jotka odottavat sitä Kela-kyytiä eivätkä saa sitä, eivät voi ottaa sillä samalla rahalla tavallista taksia. Jos he ottavat tavallisen taksin, niin heidän omavastuuosuutensa on 50 euroa, kun se Kela-kyydissä on 25 euroa — siis pitkissä matkoissa, kun puhutaan näistä TYKSistä Vaasaan tai jotain muuta vastaavaa.

Toinen huononmus, joka siinä tuli: Jos esimerkiksi Pietarsaaresta — käytän nyt näitä esimerkkejä, koska tiedän, että rouva puhemies tuntee paikat — ihminen tulee kyydillä Vaasan keskussairaalaan ja käy siellä esimerkiksi kontrollissa, joka vie aikaa puolesta tunnista tuntiin, niin sen taksin on lähettävä Pietarsaareen. Se ei saa jäädä odottamaan tätä asiakasta, että asiakas tulisi sitten paluukyydillä takaisin, vaan asiakas ottaa sitten uuden Kela-taksin, jolla hän ajaa Pietarsaareen, ja sieltä taas auto tulee tyhjänä takaisin.

Että tässä on tämmöisiä kämmejä päässyt käymään, jotka hankaloittavat ihmisen elämää aivan suunnattomasti, ja toivoisin, että nämä terveiset menisivät eteenpäin, koska nämä ovat niitä, mitä tuolta kentältä kuulee, mitä ihmiset kertovat.

Sitten taksikuski, joka tänään oli ajossa ja ajoi minua, sanoi, että seuraava iso aalto tulee sitten vuodenvaihteessa, että silloin lopettavat vanhemmat ja vanhenevat autoilijat koko toiminnan, koska he katsovat, että se ei enää ole kannattavaa. Mutta tämä taksikeskustelu on sitten taas toinen keskustelu. Kela-asioista nämä.

17.04 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Voisin puhua tästä Kela-taksiasiasta vaikka tunnin, mutta siirryn toiseen aiheeseen, koska olemme täällä edustaja Tolppasen kanssa kaksin. Mutta kilpailutuksessa pysyn edelleen.

Nyt haluan nostaa esille Kelan osalta kuntoutuksen kilpailutuksen. Viestit, jotka tulevat kuntoutuksessa työskenteleviltä ihmisiltä, ovat aika karua kuultavaa. He katsovat, että Kelan kilpailutuksen jälkeen esimerkiksi vaikka laituskuntoutuksen osalta vakiintuneita palveluntuottajia on jäänyt vaille sopimuksia syystä, että nämä kilpailutukset siis perustuvat 80-prosenttisesti hintaan. Esimerkiksi pitkään toimineet tekijät jäivät sopimuksitta ja uudet toimijat aloittivat käytännössä kurssien suunnittelun ja resursoinnin vasta sopimuksen saamisen jälkeen ja sitten ovat joutuneet haalimaan osaamista, mistä ovat sattuneet saamaan. Tämä viesti tulee vahvasti muun muassa järjestöiltä. Järjestöt kertovat, että he ovat saaneet näiltä sopimuksen saaneilta viestejä, joissa on pyydetty esimerkiksi jostain erityisestä sairaudesta aivan perustietoa, jota siis tällä uudella, voittaneella palveluntoteuttajalla ei ole ollut. Ja tämä on toki huolestuttava viesti, koska sitä aikaisempaa osaamista, kokemusta, jota esimerkiksi näiden sairaiden osalta on ollut, tuntuu nyt menevän täysin hukkaan.

Myöskin sairastuvat joutuvat eriarvoiseen asemaan päätyessään sellaisiin kuntoutuksen paikkoihin, joissa on toimivia työryhmiä jo ennestään, tai sitten sellaisiin, joissa prosesseja ei ole vielä olemassa lainkaan. Viestiä on tullut muun muassa siitä, että kuntoutukseen ha-

Pöytäkirja PTK 90/2018 vp

keutuvia on vähemmän kuin aikaisemmin. Tämä voi johtua juuri siitä, että viestit kuntoutusten laadusta eivät ole kaikkiseltaan olleet kovinkaan hyviä ja ihmiset eivät halua hakeutua sellaisiin. Jos vertaa aikaisempiin kuntoutuksiin, joihin jonotettiin ja joihin eivät päässeetkään kaikki halukkaat, niin kyllä myöskin tämä on huolestuttava viesti. Tämä on siis asia, johon Kelan valtuutettujen on syytä paneutua paremmin, ja tässä nyt sitten muistutan asiasta myös itseäni.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Australian välillä tehdyn puitesopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 67/2018 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 9/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 67/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

12. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 27.9.2018 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 17.20.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen